

*žene u crnom
beograd*

Izveštaj

**septembar, oktobar,
novembar i decembar
2022.**

Kao i do sada, donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u navedenom periodu a ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrnomo.org ili nam se obratite putem mail: office@zeneucrnomo.org

Unapred se solidarno zahvaljujemo na razumevanju..

**septembar,
oktobar,
novembar i
decembar
2022.**

Izveštaj

Ulične akcije: U ovom izveštajnom periodu organizovale smo šestnaest (16) akcija.

- komemoracije/obeležavanje važnih datuma zločina počinjenih u naše ime
- feminističke, antifašističke, antiratne, antirasističke, antimilitarističke...

KOMEMORACIJE/OBELEŽAVANJE VAŽNIH DATUMA ZLOČINA POČINJENIH U NAŠE IME, KAO I DRUGIH ZLOČINA NAD CIVILNIM STANOVNIŠTVOM, TOKOM I NAKON RATOVA, NA PROSTORU BIVŠE JUGOSLAVIJE:

Beograd, 5. oktobar

Beograd, 5. oktobar „Nikada nećemo zaboraviti zločin u Topčideru“ – povodom 18. godina od ubistva dvojice gardista u Topčideru (5.10.2014. – 5.10.2022.) organizovane su, u crnini i ćutanju, dve akcije:

Ispred kasarnu u Topčideru – mestu ubistva, gde smo zajedno sa porodicama, prisustvovala obeležavanju godišnjice ubistva. Na mestu zločina istaknut je transparent *Nikada nećemo zaboraviti zločin u Topčideru* i položeno je cveće.

U Knez Mihailovoj ulici – bili su istaknuti sledeći transparenti:

- *Nikada nećemo zaboraviti zločin u Topčideru*
- *Pamtimo Dragana Jakovljevića i Dražena Milovanovića*
- *Ko je ubio vojnike?*

U protestu je učestvovalo petnaestak (15) aktivistkinja i aktivista.

Beograd, 22. oktobar

Beograd, 22. oktobar „Pamtimo zločin u Sjeverinu“ – povodom 30. godina od zločina u Sjeverinu, organizvano je stajanje u crnini i ćutanju; bili su istaknuti sledeći transparenti:

- Dana 22.10.2091. na autobuskoj liniji Priboj – Rudo, pripadnici srpske paravojne formacije Osvetnici oteli su **22** putnika bošnjačke nacionalnosti
- Imena otetih putnika
- Pamtimo zločin u Sjeverinu
- Odgovornost
- Solidarnost
- Pamtimo

Na pločniku je solju napisano *Sjeverin (22.10.1992.-22.10.2022. – Pamtimo)*

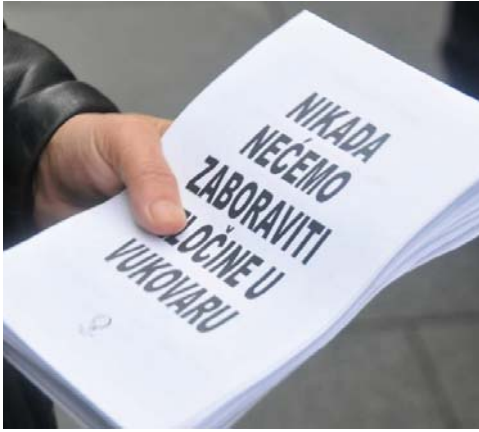
U protestu je učestvovalo **15** aktivistkinja i aktivista.

Beograd, 18. novembar

Beograd, 18. novembar „Nikada nećemo zaboraviti zločine u Vukovaru“ – povodom 31. godišnjice pada Vukovara, Žene u crnom su organizovale komemorativni skup ispred Srpske akademije nauka i umetnosti/SANU - institucije čiji je značajan deo članova predvodio 80-ih i

90-ih godina kampanju širenja i podsticanja ideologije nacionalizma i šovinizma, a nakon toga predvodio poricanje i relativizovanje zločina. Nažalost, SANU se nikad nije jasno distancirala od takvih svojih nečasnih članova, u Knez Mihailovoj ulici, u Beogradu, su organizovale stajanje u crnini i ćutanju.

Ovom prilikom bila je izvedena akcija **“Tražimo odgovornost za logore za Hrvate i Hrvatice u Srbiji – 1991/92”**.

Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

- *Nikada nećemo zaboraviti zločine u Vukovaru*
- *Podaci o stradanju grada*
- *Solidarnost*
- *Odgovornost*
- *Pamtimo*

LOGORI ZA HRVATE NA TERITORIJI SRBIJE 1991/92

- **Po zauzimanju Vukovara 18.11.1991. godine**, JNA je zarobila veliki broj pripadnika hrvatskih snaga i civila koje je zatim, autobusima i kamionima, prebacila u logore u Srbiji. Zarobljeni su u logorima proveli od par dana do devet meseci. Kroz logore je prošlo oko **7.000**, a u njima je duže zadržano oko **3.500** ljudi. Od posledica premlaćivanja i zlostavljanja, kao i usled nedostatka adekvatne medicinske pomoći, u logorima u Srbiji preminulo je najmanje **14** zatočenika. Za sve ove zločine počinjene u logorima osuđeno je samo jedno lice (prema *Fondu za humanitarno pravo Beograd*).

- **Logor Begejci – nalazi se u opštini Žitište**. Logor je formiran 16. septembra 1991. Logor u Begejcima je zatvoren 21. ili 22. decembra 1991. godine. U trenutku zatvaranja u njemu je bilo **555** zarobljenika/ca. Oko **37** žena je prošlo kroz ovaj logor.

Za ove zločine niko nije odgovarao!

- **Logor Stajićevo** – nalazi se u opštini Zrenjanin. Logor je formiran 20. novembra 1991. godine u zrenjaninskom selu Stajićevo na ekonomiji „Livade“. Kroz logor je prošlo više od **1.200** zatvorenika. Logor je zatvoren 22. decembra 1991. godine.

Za ove zločine niko nije odgovarao!

- **KPD Sremska Mitrovica** – logor je formiran 21. novembra 1991. Kroz logor je prošlo oko 4.000 zatvorenika, od toga 90 žena.

Za zločine protiv ratnih zarobljenika u KPD Sremska Mitrovica osuđen je 2015. na 18 meseci zatvora Marko Crevar, pripadnik Teritorijalne odbrane.

- **Logor u Aleksincu** – ovaj tranzitni logor je formiran 22. novembra 1991; nalazio se u kasarni JNA u Aleksincu, kada je 400 zarobljenika prebačeno iz KPD Sremska Mitrovica.

Za ove zločine niko nije odgovarao!

- **Logor u Nišu** – logor je formiran 18. novembra 1991; nalazio se u okviru KPD u Nišu i bio je pod kontrolom Vojne policije JNA. U ovaj logor su prebačeni zatočenici iz KPD Sremska Mitrovica, kao i iz logora Begejci i Stajićevo, koji su zatvoreni decembra 1991. Logor je postojao u periodu od 18. novembra 1991. godine do 26. februara 1992. Iz ovog logora oslobođeno je **447** zatočenika.

Za ove zločine niko nije odgovarao!

- **Vojno-istražni zatvor (VIZ) u Beogradu** – od decembra 1991. do početka leta 1992. godine više grupa zarobljenih pripadnika ZNG i MUP-a Hrvatske prebačeno je iz logora VIZ. Optužnice su podignute protiv **82** zatočenika, od kojih je njih **25** osuđeno pred Vojnim sudom u Beogradu. Iz ovog logora je sredinom avgusta 1992. godine izašlo **121** lice.

Za ove zločine niko nije odgovarao!

- **Seksualno zlostavljanje u logorima** – prema svedočenju zatočenica i zatočenika u logorima na teritoriji Srbije, žene su bile izložene silovanju i seksualnom zlostavljanju.

Za ove zločine niko nije odgovarao!

Tražimo ODGOVORNOST ZA LOGORE!

Tražimo PRAVDU ZA ŽRTVE, KAZNU ZA POČINIOCE!

Tokom akcije instalirana je spomen ploča/mobilni memorijal na zgradi SANU-a:

Logor Stajićevo – formiran je 20. novembra 1991. u istoimenom zrenjaninskom selu na ekonomiji „Livade“. Kroz logor je prošlo više od **1.200** zatvorenika. Zatvoren je 22. decembra 1991.

Za ove zločine niko nije odgovarao!

Ovu ploču podižu odgovorne/i i solidarne/i građanke/i Srbije!

Žene u crnom, 1991 →

Reakcije osoba koje su izlazile iz SANU-a:

“Moram da vidim šta je ovo? Strašno! Sram vas bilo!” (potom je taj muškarac pljunuo ispred nas)

“Pa šta je sad ovo? Zar opet?” (žena)

“Nikad nećemo zaboraviti Jasenovac!” (žena u prolazu)

‘Bolje bi bilo da sedite kod kuće i kuvate ručak deci i muževima nego što se bavite politikom’ (žena)

Na protestu je učestvovalo **30** aktivistkinja i aktivista.

FEMINISTIČKE, ANTIFAŠISTIČKE, ANTIRATNE, ANTIRASISTIČKE, ANTIMILITARISTIČKE AKCIJE:

Antiratne akcije “Stop ratu u Ukrajini”:

Beograd, 21. septembar

Beograd, 21. septembar „Stop ratu u Ukrajini!“ – povodom

Svetskog dana mira – 21. septembra, ŽUC je organizovao stajanje u crnini i ćutanju.

Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

- *Stop ratu u Ukrajini (na srpskom, ruskom, beloruskom, ukrajinskom i engleskom jeziku)*
- *21. septembar – Svetski dan mira*
- *Žene u crnom protiv rata*
- *Mir (na raznim jezicima)*

U protestu je učestvovalo sedamnaest (**17**) aktivistkinja i aktivista.

Beograd, 11. oktobar

Beograd, 11. oktobar – protest protiv mobilizacije održan je ispred Ruske ambasade; u ovoj antiratnoj akciji učestvovali su Rusi, Ukrajinci i aktivisti/kinje ŽUC-a nosili transparente 'Putina u Hag', 'Putin – ratni zločinac' itd. U akciji je učestvovalo oko **50** osoba.

Beograd, 9. novembar

Beograd, 9. novembar „Stop ratu u Ukrajini!“ – povodom 9. novembra – Međunarodnog dana borbe protiv fašizma i antisemitizma, Žene u crnom su antiratnu/antifašističku akciju.

Na stajanju su bili istaknuti sledeći transparenti:

- 9. novembar – Međunarodni dan protiv fašizma i antisemitizma
- Žene u crnom protiv fašizma
- Stop fašizmu
- Stop ratu u Ukrajini
- Stop silovanju žena u Ukrajini (na srpskom, engleskom i ruskom jeziku)
- „Ruska braća“ su agresori – ubijaju, pale, siluju, ruše, pljačkaju, muče – stop
- Stop okupaciji Ukrajine
- Sprečimo nuklearni rat
- Putin – ratni zločinac
- Putina u Hag

U ovoj akciji učestvovalo je **20** aktivista/kinja.

Reakcije odobravanja i podrške:

'Pustite mi da čestitam ovim ženama!' – jer je policija praktično onemogućavala kontakt sa

građanstvom, kasnije su se malo pomerili...

'Ja se slažem u svemu što piše. Da li oni (policija) čuvaju vas od nas ili nas od vas? – upitala se

jedna građanka

Svaka čast!

Reakcije protiv – slavljenje putinofilije, nasilja i rata...

'Putin je naš štit' (žena)

'Da li ste protestovali zbog Odese? Zbog one rupe u kojoj su spaljena i zatrpana ruska deca?

Da li znate ko je ovo započeo? Šta je Rusima preostalo? Znate li da je Leh Valensa rekao da

Ruse treba smanjiti na 50 miliona i pobiti 100 miliona? Izabrali su onog Jevrejina Zelenskog, a

on je ukinuo sve partije. Oni (Ukrajinci) su pičkin dim, a Rusi imaju nuklearno oružje. Nisu Rusi

kao mi, da im naređuju kao nama...;' (muškarac)

Beograd, 1. decembar

Beograd, 1. decembar "Nijedan čovek više, nijedan dinar više za Putinovu vojsku!" – povodom 1. decembra

– Međunarodnog dana zatočenika/ca savesti za mir, ŽUC je organizovao antimilitaristički protest.

Na protest su bili istaknuti sledeći transparenti:

- Žene u crnom protiv militarizma
- Podržavamo ruske dezertere/We support Russian's war deserters

- Support international prisoners for peace day i na ruskom
- Međunarodni dan zatočenika/ca savesti za mir
- Dajte politički azil dezerterima/We demand political asylum for deserters
- Nijedan čovek više, nijedan dinar više za Putinovu vojsku i na ruskom

U protestu je učestvovalo **15** aktivistkinja i aktivista.

Aktivisti/kinje ŽUC-a su učestvovali i u antiratnim protestima u organizaciji RUBS-a (Rusi, Ukrajinci, Belorusi i Srbi zajedno protiv rata). Ove akcije su bile usmerene protiv mobilizacije u Rusiji i pretnji upotrebe nuklearnog naoružanja.

„Verujemo Mileni Radulović!“ – Žene u crnom, feministička inicijativa Verujem ti, Ženska solidarnost i Autonomni ženski centar su organizovale protest ispred Palate pravde u Beogradu povodom suđenja Miroslavu Miki Aleksiću, optuženom za silovanja i seksualno zlostavljanje polaznica dramskog studija 'Stvar srca' čiji je bio vlasnik. Sudski postupak protiv Aleksića je počeo u februaru 2022. godine posle više odlaganja i završenih pripremnih ročišta. Žene u crnom su dosada pratile sva ročišta, a pre svakog su organizovale protest. U ovom periodu smo održale sledeće:

- 12. septembra
- 19. oktobra
- 29. novembra
- 20. decembra

Držale smo transparente na kojima je pisalo:

- *Verujemo Mileni Radulović*
- *Silovali su u ratu, siluju i u miru...*
- *Pravda za žrtve, kazna za počinioce*
- *Silovanje je zločin*

U ovim protestima je učestvovalo oko pedeset (**50**) aktivistkinja i aktivista.

Beograd, 29. septembar „Solidarnost sa ženama u Iranu“

– skup podrške protestima žena u Iranu; ŽUC se pridružio skupu solidarnosti aktivistkinja – novinarki, opozicionih političarki, aktivistkinja civilnog društva, umetničkih kolektiva. Na skupu je učestvovalo više desetina osoba a bili su istaknuti sledeći transparenti na raznim jezicima: farsi, engleski, srpski:

- Žene, Život, Sloboda
- *Solidarnost sa ženama u Iranu*

- Stop teroru nad ženama u Iranu!
- Žene protiv fundamentalizma...

Beograd, 11. novembar

Beograd, 11. novembar „Sve smo mi Danas!“ – Akcija solidarnosti sa novinarima/kama dnevnog lista *Danas* zbog pretnji smrću (upućenih redakciji 6. novembra 2022.) zbog 'njihove uređivačke politke'; u mejlu piše da će novinari/ke završiti kao Šarl Ebdo' tj. da će biti ubijeni. Akcija je čin solidarnosti sa hrabrim i odgovornim novinarima/kama *Danas*-a, odbrana ljudskog dostojanstva novinara/ki *Danas*-a, ali i svih nas jer je to napad na sve nas koji smo slobodnomisleći i koji razmišljamo drugačije od režima. U ovoj *ad hoc* akciji učestvovalo je desetak aktivistkinja i aktivista ŽUC-a, uz podršku Autonomnog ženskog centra/AŽC. Valja napomenuti da je Tužilaštvo za visoko tehnološki kriminal odmah započeo postupak, reagovala su novinarska udruženja, političke stranke, međunarodne organizacije zahtevajući da se pod hinto pronadu počinioci. Međutim, do kraja decembra 2022. istraga nije dovela do identiteta osobe koja je poslala pretnje.

Beograd, 14. novembar

Beograd, 14. novembar „Solidarnost sa građanskom pobunom u Iranu“ – povodom aktuelne političke situacije u Iranu, naročito brutalne masovne represije protiv građanki i građana, ŽUC je organizovale ovaj protest. Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

Beograd, 6. decembar

- Zločini u Iranu (od 17.09.2022.): 328 ubijenih, 50 ubijene dece, 15.000 uhapšenih – Stop retoru!
- Žene protiv fundamentalizama (Women against fundamentalism)
- Žene, život, sloboda
- Pamtimo Zahra Sedighi i Elham Choubdar
- Stop teroru nad ženama (Stop terror against women)

Na protestu je učestvovalo dvadesetak (20) aktivistkinja i aktivista.

Beograd, 6. decembar „Stop ubijanju žena!“ – povodom Dana borbe protiv femicida – 6. decembra, Žene u crnom, Autonomni ženski centar i Dah teatar organizovale su mirovnu akciju *Stop ubijanju žena*, na Trgu Republike u Beogradu.

Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

- 6. decembar – Dan sećanja na ubijene žene
- Stop ubijanju žena
- Nijedna manje
- Ženski životi su važni
- **U Srbiji su ubijene 24 žene u 2022.**

- U Srbiji su od 2010. do danas ubijene 374 žene
- Femicid je ubijanje žena zato što su žene
- Femicid je ubijanje žena od strane muškaraca iz mržnje, prezira, zadovoljstva ili osećaja
- vlasništva nad ženama, odnosno seksizma
- Femicid je ubijanje žena od strane muškaraca zato što su žene
- Stop femicidu
- Žene, život, sloboda (na srpskom, engleskom i farski jeziku)

- Stop teroru u Iranu (na srpskom, engleskom i farski jeziku)
- Solidarnost sa građanskim otporom u Iranu (na srpskom, engleskom i farski jeziku)
- Solidarnost sa sestrama u Avganistanu (na srpskom, engleskom i paštu jeziku)
- Stop silovanju žena u Ukrajini (na srpskom, ruskom i engleskom jeziku)
- Solidarnost sa ženama: Sirije, Jemena, Konga, Mjanmara, Kurdistana, Turske... (na srpskom i engleskom jeziku)

Tom prilikom je izvedena i scenska akcija 'Stop ubijanju žena': prvo su instalirane su **24** crvene stolice (simbol odsustva žena), potom je na njima postavljeno **24** pari cipela (trag koje su ubijene žene ostavile u našim životima), kao i **24** ogledala na kojima su ispisana imena ubijenih žena (čin sećanja na ubijene žene i poziv građanstvu da se suoči sa zločinom nad ženama). Na kraju je na stolicu postavljena po jedna bela ruža (simbol žalosti za ubijenim ženama).

Akcija je završena time što je violinista Ljubomir na violini odsvirao kratki deo iz opere V. Gluka 'Orfej i Euridika'.

U akciji je učestvovalo **60** aktivistkinja iz:

- Bosne i Hercegovine (Udruženje žena Anima, Đulići, Pokret majke enklava Srebrenica i Žepa, Sarajevo, Udruženje žena Bratunac/ Sarajevo, Udruženje žrtava rata Foča 92-95, Sarajevo);
- Crne Gore (Bona fide, Pljevlja);
- Hrvatske (Centar za žene žrtve rata – Rosa, Zagreb, Protiv zaborava, Novska);
- Srbije (NENA - grupa za mir i prava žena, Leskovac, Žene Polimlja, Prijepolje, Udruženje žena Pešcanik, Kruševac).

SUOČAVANJE S PROŠLOŠĆU/TRANZICIONA PRAVDA – FEMINISTIČKI PRISTUP

Ovo je jedna od najvažnijih aktivnosti Žena u crnom. Sastoji se od mnoštvo segmenata: uličnih akcija, radionica, predavanja, stvaranje različitih modela tranzicione pravde sa feminističkog stanovišta, saradnje sa srodnim organizacijama u vidu zajedničkih akcija, (kampanja, konsultativnih sastanka).

POSEĆIVANJE MESTA ZLOČINA POČINJENIH U NAŠE IME, KAO I DRUGIH ZLOČINA PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA POČINJENIH TOKOM RATA I NAKON RATA NA PROSTORU BIVŠE JUGOSLAVIJE:

Tuzla/BiH, 11. oktobar –učešće u mirovnom protestu „*Tražimo nestale – ne zaboravimo Srebrenicu*“ u organizaciji udruženja 'Žene Srebrenice'; takođe smo posetili *Tuzlansku kapiju* – u znak poštovanja prema žrtvama ratnog zločina, počinjenog 25. maja 1995. godine, nad civilima od strane Vojske Republike Srpske; u ovom masakru ubijena je 71 osoba, uglavnom mladi, a povređeno je oko 250 osoba. Istog dana smo imale susret sa ženama Srebrenice, udruženjem VIVE žene i Novi horizonti iz Tuzle.

18. oktobar, Lovas, Hrvatska: komemoracija povodom 31 godišnjice ubistva 70 hrvatskih civila; komemoraciji prisustvovala četiri (4) aktivistkinje Žena u crnom iz Beograda i Pančeva.

22. oktobar, Sjeverin – na komemoraciji u Sjeverinu prisustvovala/i su aktivistkinje/i Mreže Žena u crnom iz Prijepolja, gde su odale su poštu ubijenim civilima, a nakon toga otišle u mesto Mioče i položile cveće.

Stajićevo, 17. novembar „Pamtimo mesta zločina! Pamtimo logor Stajićevo! – povodom godišnjice pada Vukovara, Žene u crnom, uz podršku Zrenjaninske akcije/Zrak i Zrenjaninskog socijalnog foruma su 17. novembra 2021. godine organizovale posetu mestu logora Stajićevo, koji se nalazi u opštini Zrenjanin.

Tom prilikom postavljena je spomen ploča/mobilni memorijal na kome piše:

Logor Stajićevo

Formiran je 20. novembra 1991. u istoimenom zrenjaninskom selu na ekonomiji „Livade“.

Kroz logor je prošlo više od 1.200 zatvorenika.

Zatvoren je 22. decembra 1991.

Za ove zločine niko nije odgovarao!

Ovu ploču podižu odgovorne/i i solidarne/i građanke/i Srbije

Vukovar/Hrvatska, 19. novembar

Vukovar/Hrvatska, 19. novembar „Odgovornost i solidarnost“

učešće na komemoraciju u Vukovar, gde smo odale poštu žrtvama zajedno sa njihovim porodicama, kao i sa građankama i građanima Vukovara. Sedam (7) aktivistkinja Mreže ŽUC-a iz Beograda, Novog Sada i Pančeva prisustvovala su komemoraciji, koja je održana u Borovom naselju, kod srušene zgrade Borovo komerca. Posetile smo poljoprivredno dobro Ovčara, gde su zakopani ubijeni ranjenici iz Vukovarske bolnice, kao i Memorijalni centar na Ovčari. Potom smo prisustvovala i komemoraciji koja je održana u Borovom selu na obali Dunava.

20. decembar, Vranić,

20. decembar, Vranić, kod Beograda – povodom 79 godišnjice zločina fašističkih četničkih formacija u Drugom svetskom ratu (ubistva 68 stanovnika/ca sela Vranić u noći 20 i 21 decembra 1943.), šest (6) aktivistkinja Mreže ŽUC-a, zajedno sa aktivistima Saveza antifašista Srbije prisustvovalo je istorijskom času u lokalnom Centru kulture zajedno sa meštanima.

KAŽNJIVOST ZLOČINA – PUT DO PRAVEDNOG MIRA: PRAĆENJE SUĐENJA U SPECIJALNOM SUDU

U ovom izveštajnom periodu održana su sledeća suđenja:

Suđenje Milenko Živanović

Tužilaštvo za ratne zločine Srbije podiglo je optužnicu protiv bivšeg generala i komandanta Drinskog korpusa Vojske Republike Srpske (VRS) Milenka Živanovića za ratni zločin protiv civilnog stanovništva u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1995. godine.

Živanović se tereti da je naredio i učestvovao u prisilnom preseljavanju bošnjačkih civila iz Srebrenice i Žepe na istoku BiH. U martu 1995. godine izdao je zapovest da se «svakodnevним planskim i osmišljenim borbenim aktivnostima stvore uslovi totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života meštana u Srebrenici i Žepi».

12. jula 1995. naredio je da se obezbedi 50 autobusa za "evakuaciju civilnog stanovništva iz enklave Srebrenica". 13. jula 1995. postavio je ultimatum Bošnjacima da moraju da se isele itd.

Glavni pretres je počeo 30. maja, ali je odložen dok Tužilaštvo BiH ne dostavi svoje spise, budući da je protiv optuženog optužnica podignuta i u BiH.

U ovom periodu održana su tri (3) ročišta:

12. septembar – vršen je uvid u pisane dokaze koji se nalaze u spisima predmeta;

31. oktobar i 25. novembar – na oba ročišta optuženi je iznosio svoju odbranu.

Suđenje za zločin u Bratuncu II

Optužnica tereti *Gorana Stjepanovića*, pripadnika Vojske Republike Srpske, koji je početkom juna 1992. godine vršio zločine nad civilima bošnjačke nacionalnosti i da je silovao Bošnjakinju AA. Glavni pretres je počeo u januaru 2021. godine, a do sada su održana tri (3) ročišta:

13. septembar – odloženo zato što se niko od pozvanih svedoka nije pojavio;

18. oktobar – svedočila dvojica svedoka odbrane: Rade Milovanović i Spasoje Milovanović;

29. novembar - ročište odloženo zbog nedolaska advokata optuženih.

Suđenje za ratni zločin Štrpcima

27. februara 1993. godine – u voz na pruzi Beograd Bar broj 671, u stanici Štrpci, pripadnici vojne formacije *Osvetnici*, koja je delovala u sastavu Višegradske brigade Vojske Republike Srpske, oteli su iz voza 20 lica (18 putnika bošnjačke nacionalnosti, jednog putnika hrvatske nacionalnosti građana Republike Jugoslavije i jedno nepoznato lice), odveli ih u selo Mušići, potom u selo Prelovo, u opštini Višegrad, gde su ih ubili. Do sada su pronađeni posmrtni ostaci četiri osobe. Glavni pretres je počeo tako što je Zamenik tužioca za ratne zločine, *Mioľjub Vitorović*, pročitao optužnicu, čime je 4. marta 2019. počeo glavni pretres. Za ovaj zločin optuženi su: Gojko Lukić, Ljubiša Vasiljević, Duško Vasiljević, Jovan Lipovac i Dragana Đekić.

U ovom izveštajnom periodu održana su četiri (4) ročišta:

14. septembar – svedočila svedokinja odbrane Radmila Stevanović koja je optuženima dala alibi.

15. septembar

svedočili sudski veštaci - dvojica lekara radi procene procesne sposobnosti svedoka Mitrašina Glišića.

26. oktobar - ponovo su svedočila dvojica svedoka Mićo Jović i Krsto

Papić koji su rekli da da u svemu ostaju pri ranijim svedočenjima.

25. novembar - sudska veštakinja, veštačila je optuženu Draganu Đekić i svedoka Mitrašina Glišića.

Suđenje za ratni zločin u Kravici

Pred Većem za ratne zločine/Specijalni sud u Beogradu osam pripadnika Specijalne brigade Vojske Republike Srpske optuženi su za ratni zločin (ubistvo **1.313** Bošnjaka, u okviru srebreničkog genocida, 13. jula 1995. godine).

Da podsetimo: Optužnica za zločin u Kravici podignuta je početkom 2016. godine. To je bio početak najznačajnijeg suđenja pred Višim sudom u Beogradu/Specijalni sud, jer se radi o srebreničkom genocidu. Međutim, 14. jula 2017. godine, Apelacioni sud je doneo odluku da se poništi optužnica za ovaj zločin, koji inače nije kvalifikovan kao genocid, jer je podignuta u trenutku kad Tužilaštvo za ratne zločine/TRZ nije imalo glavnog tužioca. Suđenje je nastavljeno novembra 2017. godine, a ročišta se stalno odlažu zbog nepojavljivanja svedoka, neaktivnosti tužilaštva i odustajanja zaštićenih svedoka usled pretnji koje dobijaju.

U ovom periodu održana su tri (**3**) ročišta:

5. i 7. oktobar - Oba ročišta su odložena zbog bolesti jednog od optuženih;

22. novembar - vršen uvid u pisane dokaze koji postoje u spisima predmeta.

(Izveštaje sa navedenih ročišta možete naći na sajtu ŽUC-a)

ŽENSKI SUD – FEMINISTIČKI PRISTUP PRAVDI

Donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u vezi sa organizovanjem Ženskog suda-feministički pristup pravdi u ovom periodu. Ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrnom.org i www.zenskisud.org ili nam se obratite putem mail: zeneucrnombeograd@gmail.com

Prvi Ženski sud na teritoriji Evrope, održan je u Sarajevu, od 07. do 10. maja 2015. godine, u organizaciji 10 ženskih grupa sa prostora bivše Jugoslavije (Pokret Majke enklava Srebrenica i Žepa, Fondacija Cure, Sarajevo, Bosna i Hercegovina, Centar za žene žrtve rata, Centar za ženske studije, Zagreb, Hrvatska, Centar za žensko i mirovno obrazovanje Anima, Kotor, Crna Gora, Savet za rodnu ravnopravnost, Skopje, Makedonija, Ženski lobi, Ljubljana, Slovenija, Centar za ženske studije i Žene u crnom, Beograd, Srbija). Ženskom sudu je prisustvovalo više od **500** osoba iz svih zemalja bivše Jugoslavije, ali i iz: Argentine, Alžira, Palestine, Izraela, SAD, Španije, Italije, Švedske, Austrije, Belgije, Velike Britanije, itd.

Završni događaj u Sarajevu nije kraj procesa, već naprotiv, podsticaj da se iz feminističke perspektive nastavi sa kreiranjem novih modela

pravde. To je obaveza pre svega prema svedokinjama, ali i izraz naše odgovornosti prema ogromnom teretu nedavne prošlosti.

U nastavku procesa Ženskog suda, Žene u crnom, Beograd koordiniraju programske i druge aktivnosti, uz podršku organizacija: Anima, Kotor (Crna Gora), Centar za žene žrtve rata, Zagreb (Hrvatska), Fondacija 'CURE', Sarajevo).

U ovom izveštajnom periodu organizovane su sledeće aktivnosti:

ŽENSKI MIROVNI SUSRET –

Javna prezentacija Ženskog suda

Na ovom susretu održanom u Sarajevu **5. i 6. novembra** 2022. godine učestvovala su **22** žene iz: BiH (Foča, Sarajevo, Tuzla, Đulići); Crna Gora (Kotor); Hrvatska (Zagreb) i Srbija (Beograd).

Ženski mirovni susret organizovalo je *Udruženja žrtava rata „Foča 92-95“*, Sarajevo i *Žene u crnom*, Beograd, uz podršku organizatorki, feminističkih terapeutkinja, svedokinja na Ženskom sudu. Održane su radionice, interaktivna predavanja, projekcije filmova, od čega izdvajamo sledeće:

Uzajamna podrška u procesu borbe za pravdu i nastavak procesa organizovanja ŽS – podrška ženama Foče – najvažnija očekivanja učesnica.

Prepreke u zadovoljavanju pravde – u razgovoru su žene navele sledeće:

- **Institucionalni pravni sistem ne funkcioniše – institucije su nezainteresovane za eshumaciju, za pronalaženje masovnih grobnica; postoji i dalje strah ljudi da će doživjeti odmazdu ako odluče da svjedoče o zločinima** ('Vladaju nerad, nemar, korumpiranost, primitivizam, neukost, oholost zaposlenika državnih institucija; ima još masovnih grobnica, što potvrđuju i neke komšije Srbi koji znaju, a institucije neće da čuju' (*Halida*);

'Neki ljudi hoće da daju informacije. Jako je ohrabrujuće da hoće da pomognu, ali preovladava veliki strah od odmazde u okruženju' (*Midheta*) itd.

- **Manipulacija žrtvama:** 'Manipulacija sa svim žrtvama od strane ljudi koji imaju poziciju i moć' (*Jadranka*); 'Zloupotreba žrtava od strane verskih vođa je katastrofalna. I civilno društvo manipuliše' (*Ljupka*);
- **Dugotrajnost vođenja sudskih postupaka:** 'Silovatelj je oslobođen i eno ga šeta! Nisam imala materijalne dokaze posle trideset godina, a bila sam svjedok događaja' (*Zenija*);
- **Slavljenje ratnih zločinaca:** 'Ratni zločinci su u Srbiji najugledniji članovi društva' (*Staša*);
- **Nedostatak regionalne saradnje u vezi sa ratnim zločinima** itd.

O ženskim sudovima i ženskim tribunalima kao alternativnim modelima pravde – Ženskom tribunalu u Tokiju (2000.).

O inicijativi za organizovanje ŽS na prostoru bivše Jugoslavije – predavanje, projekcija filma o Ženskom sudu (2015.)

U razgovoru nakon projekcija učesnice su iznele predloge:

- **Poboljšati položaj žrtava u sudskim procesima - ohrabriti svjedoke i svjedokinje da govore o zločinima – unaprijediti status zaštićenih svjedoka;**
- **Upoznavanje i senzibilizovanje međunarodnih institucija i javnosti o svim pitanjima u vezi sa suočavanjem s prošlošću;**
- **Nastaviti sa kreiranjem alternativnih modela pravde iz feminističke perspektive - ohrabriti što više žena da svjedoče...**
- **Poštovanje boli svih žrtava; prenošenje iskustava mladim generacijama – da se ne ponovi itd.**

Potom su izneta iskustva – učinci i rezultati ŽS, posebno u vezi sa ratnim zločinom silovanja...

Nela osvrnula na *Zakon o pravima žrtava seksualnog nasilja u ratu* u Hrvatskoj (2015.), na osnovu kojeg su 150 žena i 44 muškarca dobili status, a 2021. je donet *Zakon o civilnim žrtvama rata*.

Takođe je navedeno da su na osnovu svedočenja na ŽS dobile status žrtava seksualnog nasilja u ratu. Bilo je reči i o drugim učincima ŽS – materijalnim reparacijama koje su postigle svedokinje na nacionalnim i međunarodnim sudovima itd.

Na završnoj sesiji, najveći broj učesnica je istakao **spremnost da nastavimo da radimo zajedno – ka organizovanju ŽS o seksualnim zločinima u Foči** itd.

Regionalni sastanak Ženskog suda

– feministički pristup pravdi

U Radmilovcu kod Beograda **4. 5. i 6.** decembra održan je šesnaesti (**16**) Regionalni sastanak ŽS. Na ovom sastanku - nastavku procesa Ženskog suda – procesa feminističke etike brige i odgovornosti, učestvovala su **22** žene – svedokinje na ŽS iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske i Srbije, kao i organizatorke, terapeutkinje, saradnice ŽS.

Od radionica, interaktivnih predavanja izdvajamo:

O ratu u Ukrajini – “Mir i/ili pravda?” – dinamička vežba ‘Gde stojimo sada?’

Postavljena su sledeća pitanja:

1. Da li ti je važnije zaustavljanje rata, tj. da se postigne MIR? ili
2. Da li ti je važnije da se zadovolji PRAVDA, tj. da se kazne počinioци?

Najveći broj učesnica smatra da je:

- **Najvažnije je zaustaviti rat, tek nakon toga sledi kažnjavanje počinioца zločina** (‘Treba da stane rat, jer sve dok rat ne stane, procesi kažnjavanja počinioца zločina su nemogući’ (Šehida, Kadefa);
- **Rat se ne završava prestankom oružanih sukoba – pravda se ne može žrtvovati i kažnjavanje počinilaca zločina mora započeti tokom rata** – smatra deo učesnica: ‘Trebalo bi naći model da se i tokom ratova počne sa kažnjavanjem. Oružani sukob se zaustavlja, ali to ne znači prestanak rata’ (Sabina);
- **Procesuiranje počinilaca tokom rata uglavnom ne donosi pravdu za žrtve** – smatraju žrtve ratnih zločina u BiH i Hrvatskoj itd.

Smrtna kazna: za ili protiv? – bilo je drugo pitanje

U odgovorima na ovo pitanje došlo je do razlika među ženama koje su preživle ratne zločine, ali je dobar deo njihovih porodica ubijen:

Smrtna kazna je adekvatno rešenje: ‘Ja sam za smrtnu kaznu. Iz moje porodice je ubijeno 17 članova’ (Enesa); ‘I ja sam za smrtnu kaznu. Mojih 19 članova porodice je ubijeno’ (x).

Smrtna kazna ne donosi pravdu za žrtve – dovoljna je doživotna robija, a još je važnije da se počinioци suoče sa težinom zločina: ‘Onome koji je ubio mog supruga i ko je mene silovao, i ko je ubio moju braću, treba da bude kažnjen i doživotno bude u tamnici i razmišlja o onome što je učinio’ (Halida);

Smrtna kazna je odmazda, oduzima nam ljudskost – podjednako smatraju žene žrtve najtežih ratnih zločina ili one koje u ratu nisu imale ljudske gubitke: ‘Ja sam protiv smrtne kazne, jer mi time i kao pojedinci i kao društvo čuvamo svoju ljudskost’ (Marijana).

Zahtevi ljudi za odmazdom (u vidu smrtne kazne) pokazuje visoko nepoverenjem u institucije, pre svega u pravosudni sistem.

Razgovarale smo o pravnom aspektu smrtne kazne, ali i o porastu autoritarnosti u društvima što potvrđuju istraživanja o povećanim zahtevima za ponovnim uvođenjem smrtne kazne. Ovo se naročito odnosi na Srbiju.

Ostavila je trag u nama – Omaž Mirjani Učakar (1953.-2022.), Ptuj, Slovenija; liderka pokreta 'Izbrisanih' u Sloveniji, svedokinja na Ženskom sudu.

Radionica „**Ženska mirovna politika**“: **Da li su žene miroljubive po prirodi?** – odučavanjem od patrijarhata stvaramo mir – rad u grupama, izveštavanje.

Razgovor je pokazao da postoji dobra doza konfuzije oko pojma ne/miroljubivosti. Naime, pobuna protiv društveno poželjno ženskog ponašanja (poslušnost, trpljenje) doživljava se kao nemiroljubivost a ne kao zalaganje za ženska prava. Na kraju se iskristalisao stav da: ni žene ni muškarci nisu miroljubivi po prirodi jer je to povezano sa rodnim stereotipima i da miroljubivost zavisi od konteksta/situacije itd.

Solidarnost među ženama – politika mira – predložak za razgovor '**O solidarnosti**' – esej španske filozofkinje Amelije Valkarsel/Amelia Valcarcel

Prenosimo neke od iskaza žena:

Hanifa: Opstala sam zahvaljujući solidarnosti...feminističke radionice su mi omogućile da mijenjam sebe i svijet oko sebe...

Suvada: Ako smo solidarne, to znači da se odričemo osвете. Moja je osveta bila što sam ja sve to preživjela i što sam opstala i što sam se vratila i što sam svoju djecu vaspitala tako da ne znaju da mrze, ne razlikuju ljude po nacionalnosti. Ja sam dala i svoj doprinos i svojoj zajednici. Mi prelazimo granice.

Kadefa: Kako su mi ŽUC pružile solidarnost, kada sam ušla u tu porodicu, još sam se više ohrabrila i naučila da budem solidarna. One nama daju podršku. Naučila sam puno kroz sve to i ojačala.

Marica: Mene su najviše pomogle Hrvatice koje su mi pružale podršku, bile su sa mnom na pogrebu/ukopu mog ubijenog muža, bile su sa mnom kad mi je bilo najteže...

Još neki iskazi:

- Nemamo obaveze da budemo solidarne sa ženama koje se ne zalažu za ženska prava
- Brine me što nema dovoljno solidarnosti među ženama žrtvama/preživjelim ratnog zločina silovanja u BiH
- Solidarnost je u preskakanju svih granica: etničkih, državnih...
- Solidarnost je kad javno ne napadamo druge žene, čak i kad se ne slažemo

- Solidarnost je kad uvažavamo razne vidove borbe – za rodnu, ekonomsku, političku pravdu...

Potom su Nela i Marijana govorile o konferenciji o seksualnom nasilju u ratu u Londonu; Azra Šeta Hodžić je govorila o pobunama žena u Iranu.

Interaktivni Performans 'Prelo' u izvođenju 'Hleb teatra' iz Beograda protekao je u izvanrednoj atmosferi...

Čitalački kružok: „**Osvetnice**“ – **predstavljanje romana Svetlane Slapšak**, književnice Beograd/Ljubljana, feminističke teoretičarke i aktivistkinje. Ljubavni roman i triler u izdanju Laguna, Beograd (2022.) uvodi temu ženske osvete za ratni zločin silovanja u BiH. Radnja se odvija u Parizu, Beču, Pragu, Njujorku i Vermontu; akteri/ke romana pokušavaju da razreše slučaj misterioznog ubistva žrtve ratnog zločina silovanja (Bošnjakinja) i organizaciju koja stoji iza ubistva. Autorka ispisuje priču o ženama koje uzimaju pravdu u svoje ruke; postavlja pitanje ne/zadovoljavanja pravde, osvete itd.

Najveći deo prostora bio je posvećen dilemama u vezi sa osvetom, o tome su govorile žene koje su pročitale knjigu i ostale; govorile su preživele najtežih ratnih zločina. Iskristali su se stavovi **protiv osvete**:

- Najgore je kada žrtva preuzme zakon u svoje ruke (*Suvada*)
- Bilo ko zdravog razuma ne može reći da je osвета dobra (*Šehida*)
- To odgovara muškim fantazijama da su žene osvetnice; mi se toliko borimo kroz institucionalni pravni sistem; fantazija Svetlane Slapšak nema utemeljenje u realnosti (*Nela*)
- Sretna sam zbog toga što smo se složile da nismo za osvetu. Bez obzira na zlo koje je nama nanešeno, osвета ne stoji. To je stvar za one ljude koji nemaju ni srca, niti su hrabri, niti imaju ljudskosti u sebi (*Zenija*)

Evaluacija: Šta je za mene bilo najupečatljivije na ovom susretu? O čemu ste najviše naučile? Šta vas je najviše dotaklo? (Marijana)

- **Najdragoceniji je bio metod rada – zajedničko učenje, preispitivanje vlastitih predrasuda i davanja 'gotovih' odgovora – negovanje prostora za slobodno i otvoreno kritičko promišljanje i sučeljavanje** – za ovo se opredelio najveći broj žena;
- **Emotivna podrška, prevazilaženje trauma, poverenje, bliskost – zajedništvo...**
- **Informacije o borbi žena u Iranu – divljenje i podrška...**
- **Umetnički performans 'Prelo' oduševio je sve žene, pokazao važnost angažovane umetnosti u borbi za pravdu, ženska prava, dostojanstvo:**

VIDEO AKTIVIZAM: TRANZICIONA PRAVDA – FEMINISTIČKI PRISTUP

U cilju poboljšanja vidljivosti efekata različitih modela tranzicione pravde, posebno onog sa feminističkog stanovišta, koji promovišu Žene u crnom (ŽUC), tokom 2010. godine stvorena je grupa video aktivistkinja i aktivista, koja se osposobila za snimanje, montažu, digitalizaciju i postavljanje na internet video i audio materijala koji je prikupljen tokom redovnih aktivnosti ŽUC, da bi on, u formi kratkih filmova, postao dostupan široj javnosti.

U ovom izveštajnom periodu grupa je realizovala sledeći video materijal:

- »Stop ubijanju žena« (9 min.) – ulična akcija u Beogradu povodom 6. decembra Dana borbe protiv femicida.
-

SUOČAVANJE S PROŠLOŠĆU – ZAJEDNIČKO PROMIŠLJANJE

(Susreti, predavanja, promocije knjiga; izložbe; zoom konferencije, konferencije za medije...) u organizaciji ŽUC-a i srodnih organizacija civilnog društva. U ovom periodu izdvajamo sledeće aktivnosti:

**13. septembar, Ada/
Vojvodina**

13. septembar, Ada/Vojvodina, „Sećanje na otpor – 1991/92“ – mirovni susret povodom druge godišnjice smrti Vere Vebeľ Tatić (1943.-2020.) pokretačice i organizatorke velikog broja antiratnih protesta u Adi i generalno u Potisju i u Vojvodini. Doprinos Vere Vebeľ Tatić je ogroman u pomoći pobunjenicima protiv rata (dezerterima, prigovaračima savesti, izbeglicama i svim drugim koji su odbijali učešće u ratu) itd. Ovom prilikom održana je promocija publikacije 'Sećanje na otpor' u izdanju ŽUC-a, uz učešće antirantih aktivista/kinja iz: Sombora, Ade, Novog Sada, Beograda. Istog dana aktivistkinje ŽUC-a iz Beograda i Novog Sada su posetile antiratnu aktivistkinju Juliju Teleki u Bečeju.

12. oktobar, Beograd

12. oktobar, Beograd – otvaranje izložbe Breaking Free u Endžio HAB (Inicijativa mladih za ljudska prava); izložbu po prvi put u Beogradu predstavlja udruženje 'Zaboravljena djeca rata' iz Sarajeva; izložba se održava u okviru obrazovnog programa *Feministički pristup problemu seksualnog nasilja u ratu u bivšoj Jugoslaviji: za kulturu sećanja i odgovornosti* (Inicijativa mladih za ljudska prava, AŽC i ŽUC). Izložba **Breaking Free** posvećena je djeci rođenoj zbog rata u Bosni i Hercegovini: 'izložba je inspirisana borbom i snagom djece rođene zbog rata i njihovih majki koja traje skoro tri decenije. Dosadašnja borba je trajala u tišini pod velom stigme i diskriminacije, ali danas, zajedničkim snagama, zajedničkim glasom odlučili/e su izaći i progovoriti o tami u kojoj su živjeli/e i mnogi/e još uvijek žive. (...) Djeca rođena iz čina ratnog seksualnog nasilja jasno odražavaju svoj identitet 'djeteta svoje majke', nikada nisu i nikada neće biti 'djeca neprijatelja'. Naše majke, sve osobe preživjele ratno seksualno nasilje nisu krive za to! (iz najave izložbe Ajne Jusić, Udruženje 'Zaboravljena djeca rata').

18. oktobar,
Priština/Kosovo

18. oktobar, Priština/Kosovo – Međunarodna konferencija: Dokumentovanje seksualnog nasilja tokom rata-Standardi i Praksa/Documentation of Conflict Related Sexual Violence: Standard and Practices, u organizaciji KRCT – The Kosova Rehabilitation Center for Torture Victime/Qendra Kosovare per Rehabilitimin e te Mbijetuarve te Tortures/Kosovski centar za rehabilitaciju preživelih torture. U ime ŽUC-a učestvovala je Staša Zajović.

19. – 22. oktobar, Đakovica/
Gjakova/Kosovo

19. – 22. oktobar, Đakovica/Gjakova/Kosovo – Regionalni susret organizacija iz BiH, Kosova i Srbije koje zajedno realizuju obrazovni program „Jačanje žena pogođenih ratnim seksualnim i rodno zasnovanim nasiljem na Zapadnom Balkanu – za kulturu priznavanja i pomirenja“ (*“Amplifying Voices of Women affected by war-related SGBV in the Western Balkan- For a culture of Recognition and Reconciliation”*). Učestvovala aktivistkinje partnerskih organizacija iz BiH (medica Zenica, VIVE Žene Tuzla); Kosovo (KRCT i medica Gjakova) i Srbija (Inicijativa mladih za ljudska prava, AŽC i ŽUC), kao i predstavnice fondacije medica mondiale, Nemačka, koje podržavaju navedeni projekat. U ime ŽUC-a učestvovala Staša Z.

20. oktobar, Đakovica/Gjakova, Kosovo – Izložba fotografija o aktivnostima ŽUC-a vezanih za Kosovo: protesti u 90-im u Beogradu

protiv politike aparthejda prema albanskom stanovništvu na Kosovu, kao i ulične akcije 'Pamtimo zločine na Kosovu' (2014.-2019.); akcije solidarnosti sa aktivistima/kinjama na Kosovu. Takođe su prikazani dokumentarni filmovi ŽUC-a na albanskom o pomenutim akcijama. Ovaj događaj je organizovan u prostorijama *Medica Gjakova* u prisustvu aktivistkinja istoimene organizacije, kao i aktivistkinja iz BiH, Srbije i Nemačke. O izložbi i akcijama ŽUC-a govorila je *Staša Zajović*.

„Smeš pod vešalima“ – Sve što ste želeli da ne znate o ratu na Kosovu“ autora **Radeta Radovanovića**, novinara i dramaturga iz Beograda; knjigu je izdao MOSTART Jugoslavija iz Zemuna (2022.)

Održane su dve promocije:

Preševo, 24. oktobar

Preševo, 24. oktobar – promocija u organizaciji 'Livrit' i ŽUC-a. Održana je u prostorijama omladinske organizacije „Livrit“ (Odupri se) iz Preševa, većinski naseljenom stanovništvom albanske nacionalnosti. Na ovoj promociji su govorili o knjizi: **Ajdžan Esati, Livrit, Staša Zajović**, ŽUC, Beograd; **Dragan Stojković**, izdavač knjige na srpskom (MOSTART Jugoslavija, Zemun); **Valjbona Petrovci/Valbona Petrovci**, profesorka Muzičke akademije u Prištini; **Šaip Kamberi/Shaip Kamberi**, narodni poslanik u Skupštini Srbije; **Lino Veljak**, profesor na Zagrebačkom sveučilištu i **Ardita Sinani**, doskorašnja predsednica Opštine Preševo, sada savetnica premijera Kosova za jug Srbije Razgovor je moderirala **Nastasja Radović**, novinarka i aktivistkinja ŽUC-a.

Ovaj događaj je praćen incidentom jer je srpska policija na graničnom prelazu Končulj zaustavila goste iz Prištine i zaplenila im 50 primeraka knjige R. Radovanovića na albanskom u izdanju 'Kohaditore'. Autor knjige je na promociji izjavio: 'Pedesetak primeraka mog romana završilo je u policijskom bunkeru samo zato što je preveden na albanski jezik i štampan u Prištini, samo govori da nekome i dalje nije stalo do otvorenog dijaloga, ali i šanse da Srbi i Albanci na jugu Srbije žive normalno jedni pored drugih. Da li je moj roman opasniji od oružja kojim smo se ubijali?! Zatečena

ovakvom, kako je navela 'srednjovekovnom metodom rada srpske policije' bila je i pijanistkinja iz Prištine Valjbona Petrovci, dok je profesor iz Zagreba Lino Veljak naveo da ovaj roman 'zaslužuje da bude srednjoškolska literatura za Srbe i Albance'. Ovom događaju prisustvovalo je oko tridesetak osoba iz Preševa, Prištine, Bujanovca, Beograda.

Leskovac, 25. oktobar

Leskovac, 25. oktobar – Promocija knjige zakazana u Leskovcu takođe je održana, ali ne u prethodno predviđenom prostoru Centra za stručno usavršavanje, već u lokalnom kafiću.

Milka Rosić, organizatorica ovog događaja, aktivistkinja NVO 'NENA – grupa za mir i prava žena' iz Leskovca i aktivistkinja Mreže ŽUC-a, na početku promocije je kazala da je direktorica navedene obrazovne institucije je 24.10.2022. otkazala promociju sa sledećim obrazloženjem: 'Mi smo obrazovna institucija, knjiga se bavi političkim temama, ne sme da se održi, pogotovo ne u trenutku kad nam je Kosovo i Metohija goruća tema'. Milka Rosić rekla je direktorici: 'Ova knjiga je obrazovno štivo, knjiga će se čitati bez obzira na zabrane'.

Promocija je održana u lokalnom kafiću u prisustvu **24** osobe iz Leskovca, Vlasotinca i Beograda a govorili su: **Dragan Stojković**, izdavač; **Bratislav Stamenković**, aktivista NVO 'I ja se pitam'; Vladimir Joić, NENA; **Lino Veljak**, filozof, Zagreb; **Svetlana Šarić** i **Svetlana Pešić**, Vlasotince, **Staša Zajović**, Beograd. Razgovor je moderirala: **Nastasja Radović**.

(Integralni izveštaj o ovim promocijama možete naći na sajtu ŽUC-a)

31. oktobar

31. oktobar 'Feministički antimilitarizam-antiratni angažman ŽUC-a u 90-im' – online predavanje *Staše Zajović* na Ženskim studijama u Zagrebu na kursu koji vodi *Renata Jambrešić Kirin*, entologinja i feministička aktivistkinja. Predavanje je pratila **28** osobe iz cele Hrvatske

15. decembar, Novi Sad

15. decembar, Novi Sad „Protiv (b)ratova“ – projekcija dokumentarnog filma (40 min.) u prostorijama Nezavisnog društva novinara Vojvodine/NDVD. Film svedoči o pobuni protiv mobilizacije u Trešnjevcu, 1992, o građanskim antiratnim pobunama u Senti, Adi, Zrenjaninu. Nakon projekcije doku filma govorili su akteri/ke: *Staša Zajović*, *Nenad Čanak*, autor filma *Darko Šper* itd. projekciji filma je prisustvovalo oko **25** osoba.

MREŽE, KOALICIJE – UZAJAMNA PODRŠKA I SOLIDARNOST

Žene u crnom su pokretačice ili aktivne učesnice brojnih regionalnih mreža, koalicija i saveza, aktivne učesnice u aktivnostima srodnih organizacija radi jačanja uzajamne podrške, solidarnosti, civilnog društva i demokratije u Srbiji i u celoj regiji.

U ovom periodu realizovane su sledeće aktivnosti od kojih izdvajamo sledeće:

SASTANAK MREŽE ŽENA U CRNOM, 23, 24. I 25. SEPTEMBAR

2022.; Radmilovac kod Beograda

Ovom sastanku Mreže prisustvovalo je **57** aktivist/kinja iz zemalja bivše Jugoslavije: *Bosne i Hercegovine* (Tuzla, Zvornik), *Hrvatska* (Zagreb), *Crna Gora* (Kotor, Hrrceg Novi, Pljevlja), *Srbija* (Novi Pazar, Niš, Beograd, Prijepolje, Sombor, Pančevo, Zaječar, Zrenjanin, Kraljevo, Leskovac, Novi Sad, Kruševac, Sombor, Sremska Mitrovica).

Petak, 23. septembar

I deo: U ovom segmentu predstavljene su aktivnosti Mreže u prethodnom periodu.

II deo: Aktivistkinje i aktivisti Mreže predstavile su neke od aktivnosti iz prethodnog perioda koje je bila izuzetno važna u njihovoj sredini, u regiji, svetu...

*Angažovana umetnost u borbi protiv nasilja nad ženama i devojkama
Mladi i suočavanje s prošlošću – učešće aktivista/kinja na mirovnom maršu za Srebrenicu itd.*

Predstavile su: Marija Sebić i Selena Ristić, Dečji centar, Zaječar

Selena Ristić je govorila o kampanji 'Nisam prijavila':

predstavila je istoimenu predstavu, rađenu od marta do maja (2022.): „U maju smo imale prvu predstavu u Prizrenu i Tirani i juna u Beogradu. Predstava se igra na četiri jezika: albanski, bosanski, turski i srpski. Devojke koje izvode predstavu su iz Prizrena, Peći, Zaječara i Tirane. Posle svih predstava organizovale smo tribine - razmena iskustva, ali i načine na koje ženama može da se pomogne. To je bilo izvodljivo jedino u Beogradu“.

Potom je navela iskustva sa predstavu: u Prizrenu nije bilo problema, dok je predstava u Kosovskoj Mitrovici bila praćena nasiljem i pretnjama: „Donela sam plakate na sva tri jezika, ali su stavili samo

na srpskom. Par sati pre početka predstave, došli su neki kik bokseri, jer su čuli albanski jezik na sceni. Pozvali su čak i gradonačelnika, koji me je pozvao telefonom, pitajući ko me ovlastio da dovedim Albanke da igraju sa Srpkinjama? Rekla sam da me podržala Rekonstrukcija Ženski fond/RŽF. I na televiziji mi je bilo zabranjeno da spomenem RŽF, da smem da govorim samo o nasilju. Devojci koja peva na albanskom, gradonačelnik je rekao je da pesmu može da otpeva na engleskom da?! Kik bokseri su bili spremni da nas biju i onda smo mi pobile u južnu Mitrovicu...”

U Zaječaru (30. jul) predstava je održana bez Albanski: „Nisu ih pustili roditelji, jer su se plašili, nisu se osećale bezbedno“.

U Novom Pazaru, u julu, bile su devojke iz celog regiona: “To je najbezbednije mesto za devojke različitih nacionalnosti. Napravile smo neformalnu mrežu Solidarne na diskordu, gde devojke govore o onome što im se dešava. Pomenuta mreža ima dvadesetak devojaka. Planiramo da u tu grupu uključimo pravnice, psihološkinje, žene koje će sa njima moći konkretnije da razgovaraju i pomognu im“.

Selena je objasnila da predstava ohrabruje devojke da javno govore o nasilju: „Umetnost sama po sebi ne može da reši problem nasilja, ali može da utiče da devojke same počnu da govore. Predstava je osmišljena tako da svaka devojka saopštava svoju priču i da se tako uključi u predstavu. Dovoljan je jedan dan za probu“.

Marija Sebić, Dečji centar, Zaječar je ukazala na potpun nedostatak bilo kakve psihološke ili pravne podrške devojka koje trpe nasilje: „Shvatile smo da devojke, prvenstveno u ruralnim sredinama, bez obzira da li su Srkinje ili Albanke, nemaju apsolutnu nikakvu stručnu pomoć kada je u pitanju nasilje“.

Mladi i suočavanje s prošlošću – učešće aktivista/kinja na mirovnom maršu za Srebrenicu

Marija i Selena su naglasile: dominira potpun deficit znanja mladih o ratu; u Srbiji ne postoji društveni kontekst za (sa)znanja o činjeničnoj istini o ratu...

„Što se tiče suočavanja sa prošlošću, tokom 2021. i 2022. godine imale smo dve akcije:

Studijska poseta Sarajevu, u kojoj je bilo 12 učesnica (6 Albanski i 6 Srkinja) iz Zaječara i Bujanovca. Tokom te posete shvatile smo da mladi nemaju pojma o ratu; devojke iz Srbije su rekle da je strašno šta su Srbi radili. Moguće su promene na individualnom planu, ali ne i na društvenom“

Poseta Srebrenici – učešće mladih na Maršu mira; istorijski čas preživelih u genocidu imao je ogroman emotivni i politički značaj za mlade iz Srbije; uzajamna podrška mladih iz BiH i Srbije i ostalih

zemalja: „Odvela sam grupu mladih ljudi u Srebrenicu i roditelji nisu imali ništa protiv što njihova deca idu i oni su to pozdravili. U mojoj ekipi dve devojke i dva momka su pripadnici lgbt populacije. Njima je bilo značajno što su otišli na marš. Dobili su podršku svih ljudi okolo. Ja sam strašno ponosna na njih. Najemotivniji je bio trenutak ulaska u Srebrenicu, susret sa majkama Srebrenice“.

Marija je ukazala na važnost decentralizovanog rada sa mladima – uključivanje mladih u aktivnosti suočavanja s prošlošću izvan velikih centara: „Sva naša iskustva vezana za lokalnu sredinu su ohrabrujuća. Ljudi koje mi poznajemo, ti mladi ljudi nisu zadojeni negativnim stereotipima i predrasudama, oni žele da slušaju“, kazala je Marija.

Međutim, problemi nastaju kad iskustva treba preneti u širu društvenu zajednicu u kojoj dominira zavera ćutanja o ratu, a oni/e koji insistiraju na suočavanju izloženi su optužbama: „U povratku, kada nešto treba javno reći, dolazi do neke kočnice...“ zaključila je Marija.

Ljilja Spasić, Građanska akcija Pančevo iznela je svoje iskustvo odlaska sa mladima u Vukovar – o o suočavanju sa istinom na licu mesta naspram brisanja sećanja u Srbiji. Ljilja je ukazala na raskorak između interesovanja za odlazak na mesta zločina i nedostatak podrške donatora za takve aktivnosti: „Donatori nemaju smisla za to. Interesovanje postoji, ali ne postoji mogućnost finansiranja“.

Šehida Abdurahmanović, Pokret Majki enklave Žepe i Srebrenice je upozorila na opasnosti i posledice rasprostranjenog negiranja genocida naročito među mladima: „Ja sam preživjela genocid. Strah me za buduće generacije. Mlade generacije negiraju genocid. Kada bi sutra počelo, čini mi se da bi bilo gore“.

Radna prava žena u novom srpskom kapitalizmu

– izveštaj sa terena: Milica Lupšor, grupa za radna prava žena Roza, Zrenjanin

Milica je upozorila na *robovski položaj radnica/ka; Zakon o radu ozakonjuje neograničenu eksploataciju i diskriminaciju:* „Poslodavac može svakog momenta da da otkaz, radnice/i nemaju prava na godišnji odmor, na bolovanje, na sindikalno organizovanje...“

Ustav je mrtvo slovo na papiru: „U Ustavu stoji da ne postoji diskriminacija, a našim Zakonom o radu je diskriminisano nekih 750.000 ljudi koji rade po različitim ugovorima sezonske poslove itd. Država priznaje oko 450.000 takvih slučajeva“.

Tendencija stalnog pogoršanja ionako minimalnih radnih prava – zakon štiti poslodavce, a kažnjava radnice/ke, osuđujući ih na još dublje siromaštvo; globalni kontekst otežava celokupnu situaciju: „Sa ratom u Ukrajini, sa inflacijom, broj diskriminisanih će narasti na milion u naredne dve godine. Dolazi nam Zakon koji će biti još gori“.

Edukativni rad sa mladima o radnim pravima izuzetno je koristan – mladi nemaju elementarna znanja o radnim pravima: „Na anketi pre početka radionice 97,8% mladih nisu znali ništa. Posle radionice su svi to naučili. Primetile smo veliki napredak u nivou znanja pre i posle radionica“ itd.

Rodna diskriminacija žena – masovno otpuštanje žena tokom korone – povećan broj otkaza posle porodijskog: „Zadnjih godinu dana je primetan povećan broj žena koje dobijaju otkaze posle povratka sa porodijskog. To se dešavalo i ranije, ali nam se nije toliko žena javljalo“.

Sindikalno povezivanje Roze na globalnom nivou: „Roza je postala deo međunarodne mreže organizacija i sindikata. Bave se tekstilnim radnicama naročito u Aziji, prati ceo lanac proizvodnje i prodaje. Tokom rada na terenu u Rumuniji, Makedoniji, Srbiji, Albaniji, BiH, Hrvatskoj nekoliko organizacija je dokazalo da se događa i kod nas isto kao u Aziji“.

*Solidarnost mora biti naš zajednički imperativ – svaka od grupa ima svoje prioritete, ali je neophodno da zajedno delujemo, međusobno se podržavamo u borbi protiv svih vidova nasilja – na radnom mestu, u porodici, svuda, jer se na nesolidarnosti ugnjetenih zasniva moć eksploatatora: „Zakon o radu je donet 2014. godine. Kada su sindikati i organizacije zvali na masovan štrajk, niko se nije odazvao, niko nije reagovao na taj Zakon. Kada je Roza krenula sa filmom *Obrani berači* u Srbiji, u jednoj mirovnoj ženskoj organizaciji, kada smo rekle da žene treba da budu edukovane o nasilju na radnom mestu, nama su te žene rekle ‘to nije naša oblast rada’. Moje je da govorim o radnim pravima i to mi je primarno, ali ne znači da neću govoriti i o drugim vrstama nasilja“, naglasila je Milica.*

Uveče su održane sledeće aktivnosti:

„Bezuslovnost mira“ – projekcija dokumentarnog filma (30 min): sećanje na antiratni otpor - 30 godina „Duhovne Republike ZICER“, Trešnjevac, maj 1992 – maj 2022. u organizaciji ŽUC-a; produkcija filma: Grupa za konceptualnu politiku/GKP, Novi Sad;

„Trešnjevac – maj 1992. – maj 2022. – Građanska neposlušnost, ženska hrabrost, solidarnost“: publikaciju ŽUC-a predstavile su: Branka Ćurčić, GKP i Staša Zajović, ŽUC

„Vojnici koji ne postoje“ (32 min) – projekcija poljskog dokumentarnog filma o učešću ruskih vojnika u ratu u Ukrajini (2014.). Svedočenja porodica ubijenih ruskih vojnika, poginulih u Ukrajini, sahranjivanih noću, jer im ruske vlasti nisu dozvolile da to urade tokom dana. Prevod: Katarzyna Kovalewska; titl: Grupa za videoaktivizam ŽUC-a.

Subota, 24. septembar

Subota, 24. septembar

Suočavanje s prošlošću – feministički pristup

Tranziciona pravda – O transgeneracijskoj traumi – koji je moderirala *Sanja Pavlović* (Autonomni ženski centar, Beograd), a na kome su učestvovala: *Marijana Senjak* (Ženska soba, Zagreb), *Augustina Rahmanović* (VIVE žene, Tuzla), *Aida Cipurković* (Vive žene, Tuzla) i *Vladimir Jojić* (NENA – grupa za mir i prava žena, Leskovac).

- **O traumi**

Trauma je prirodna reakcija u ekstremnim uslovima. Trauma ugrožava i psihički i fizički integritet žrtve. Ono što karakteriše traumu jesu osećaj bespomoćnosti i užasa, i ugrožen telesni integritet. Na kraju terapijskog procesa sa žrtvama traume jeste da se one integrišu u društvo. (*Vladimir*)

Trauma je proces. Proces tranzicije još traje. On nas vodi u dva pravca. Može nas dovesti ponovo ili do rata ili može da nas vodi u neko bolje sutra, u bolje društvo. Nema treće opcije. (*Aida*)

Prenos traume se dešava preko generacija, logično jeste da je to na prvom mjestu kroz porodice. (*Augustina*). Ona je navela *Četiri vrste porodičnih trauma*:

- 1.) Porodice žrtava, gde su roditelji žrtava i tako se i ponašaju.
- 2.) Porodice boraca, gde je atmosfera to da su borci.
- 3.) Porodice zamrznutih osećanja, gde preovladava depresija.
- 4.) Porodice pobjednika gde se svi prave da je sve ok.

Uticaj traume na decu: stagniranje u razvoju usled nedostatka podrške, osećaj anksioznosti šutnja u porodici, prisustvo ljutnje, depresija, dečije bolesti, prehlade, osećaj bespomoćnosti osećaj izgubljenosti u vremenu (*Augustina*)

Zavera šutnje u vezi sa seksualnim nasiljem, i u ratu i u miru: Seksualno nasilje je zločin koji je obavijen velom tajne. Kada se prelomi taj zavjet šutnje da to više nije tajna, to oslobađa i donosi olakšanje. Način suočavanja vrlo često vidimo kao javni govor. Prava žrtava jeste put gdje mi kao pomagači stojimo uz žrtve i preživjele. Oni će postati akteri i zagovarati svoja prava. (*Marijana Senjak*)

- **O posttraumatskom stresnom poremećaju – Srbija**

Američka istraživanja su pokazala da se kod 50% povratnika iz rata javlja PTSP. PTSP karakteriše depresija, anksioznost, bes, frustracija. Ta osoba sve to prenosi na svoju porodicu. U Srbiji su krenule prisilne mobilizacije početkom 90-ih. Beleži se povećanja nasilja nad ženama, kao i femicid. 30% žena u porodičnom kontekstu je ubijeno vatrenim oružjem. Srbija je četvrta ili peta u svetu po oružju po glavi stanovnika“. (*Vladimir*)

Još jedan rat u Evropi – Ukrajina...

Prva sesija

Prva sesija „**Kad počinje rat – može se znati, ali kad počinje predrat?**“ (*'Kassandra'* – Krista Volf, nemačka književnica) – O odgovornosti glavnih aktera međunarodne politike (EU, SAD, UN...), za imperijalne pohode i ekspanzionizam Ruske federacije (Čečenija, Gruzija, Sirija, aneksija Krima, Donbas, Ukrajina...); o odgovornosti regiona (zašto je Putin toliko popularan u Srbiji?) itd.

Staša Zajović je na početku objasnila razloge organizovanja debata o ratu u Ukrajini:

Da zajedno razmišljamo o jednoj od najvećih kriza u Evropi posle Drugog svetskog rata; da iznosimo na videlo sporove – na raznim nivoima. I na levi i u mirovnom pokretu, jer nemamo konsenzus o pitanjima u vezi sa ratom u Ukrajini, ali imamo potrebu ali i obavezu da stvaramo i širimo prostor za konstruktivno i kreativno sučeljavanja mišljenja; da na teška pitanja ne pružamo 'lake' odgovore, već da javno iznosimo kontradikcije i unutar feminističko-antimilitarističkog pokreta itd.

Učestvovali:

Nermin Vučelj, Novi Pazar, vanredni profesor Romanistike na Filozofskom fakultetu, Univerzitet u Nišu

Sonja Biserko, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji

Snežana Jakovljević, udruženje žena 'Pescanik', Kruševac

Srđan Hercigonja, viši istraživač Beogradskog centra za bezbednosnu politiku

Snežana Obrenović, Kraljevo, aktivistkinja Mreže ŽUC-a

Moderatorica: Staša Zajović

Nermin Vučelj

se na početku osvrnuo na odsustvo mirovnih pregovora, pozivajući se na izjave zapadnih političara i medija: „U ovim izjavama i u drugim nastupima zapadnih političara ne pominju se pregovori o okončanju vojnih sukoba, već se jedino govori o nastavku rata“.

Vučelj pripisuje najveću odgovornost SAD-u u skladu sa njenom spoljno-političkom strategijom, od kojih posebno ističe nametanje stavova EU, koja sledi SAD 'jednoumlje': „Na Zapadu se političko-medijskom histerijom fabrikuje društveni konsenzus i oblikuje kontrolisano javno mnjenje. Diskreditovan je svako ko se ne uklapa u propisano političko pravoverje“.

Vučelj je upozorio na enormni profit, koji zbog rata u Ukrajini, ostvaruju velike naftne kompanije (Shell, Exxon, Chevron itd.) potkrepljujući svoj stav izjavom A. Gutereša, generalnog sekretara UN o tome da se radi o 'groteksnoj pohlepi koja kažnjava najsiromašnije i najugroženije'.

Vučelj je ukazao da dvostruke aršine u pogledu odgovornosti SAD-a i

Rusije: „Da Ukrajina uđe u Nato – na Zapadu se smatra normalnim. Da se Rusija zbog toga oseća ugroženom – to Zapadu nije jasno. Tako je kad gledamo kroz naočare čiju dioptriju su podesile SAD“.

Sonja Biserko

je upozorila na dugotrajne pripreme za rat, s tim da smatra da Rusija ima najveću odgovornost: „Rat u Ukrajini je počeo aneksijom Krima, a ne 24. februara 2022. godine“.

Biserko je objasnila da je cilj invazije Rusije 'obnova statusa globalne sile' i pribegavajući istorijskom revizionizmu, Rusiji sebi pripisuje apsolutnu zaslugu za 'oslobađanje sveta od nacizma'. U okviru Putinove teritorijalne ekspanzije, tj. pretenzije na osvajanje Ukrajine, ruska propaganda se temelji na stigmatizaciji Ukrajine kao 'nacističke': Svaki Ukrajinac koji za sebe kaže da je Ukrajinac, on je nacista'.

Novi identitet Rusije zasniva se na konceptu 'ruskog sveta' i Biserko smatra da to nije 'samo' rat protiv Ukrajine, nego „protiv Zapada i zapadnih vrednosti - sukob dva pogleda na svet, liberalnog i neliberalnog“. U pripremi agresije Putinu su pogodovali unutrašnji problemi na Zapadu – Trampova administracija, Bregzit, razni desničarski pokreti i Francuskoj, Nemačkoj, Italiji itd.

Biserko naglašava da je Putin imao je tri pogrešne percepcije:

Prvo, pokazalo se da Rusija nema tu vojnu moć, da je armija loše profesionalno organizovana; veliki broj Rusa ne želi u da učestvuje u ratu, što je dovelo do egzodusa najrelevantnijeg dela mlade generacije;

Drugo, potcenio je otpor Ukrajinaca, *motivisanost ukrajinske vojske da sačuva svoju zemlju*’.

Treće, Putin je bio zatečen činjenicom da se Evropa ipak konsolidovala i pokazala visok stepen kohezije: *‘EU je pokazala svoju solidarnost pružajući humanitarnu pomoć Ukrajini, ali i pomoć u naoružanju i obuci ukrajinske vojske’*;

Biserko smatra da se od početka invazije na Ukrajinu govori o mogućnosti 'otvaranja drugog fronta', što obično veže za Balkan i tu Srbija: *‘Srbija je glavni faktor i stabilnosti i nestabilnosti za ceo region, tu je Republika Srpska, veliki prosrpski i proruski blok u Crnoj Gori, u Makedoniji, kao režimske strukture na severu Kosova’*, upozorava Biserko.

Takođe je ukazala na ogromna finansijska sredstva koja ulaže Rusija u širenju ideja 'ruskog sveta': 'Rusija je finansirala i korumpirala puno političara, pokreta, važnih pojedinaca na Zapadu, ali je isto tako to uradila sa nekim strukturama u Srbiji, u RS i Crnoj Gori. To su ogromne pare’.

Srđan Hercigonja

naglasio veliki značaj osude agresije Rusije od strane generalnog sekretara Antonija Gutereša; naveo i delovanje raznih komiteta UN-a

koji se bave prikupljanjem i dokumentovanjem o zločinima u Ukrajini: „Svi ti komiteti koji postoje pri UN koji imaju svoje specijalne izvestioce koji već mesecima dokumentuju veoma sistemski i sistematski zločine koji su počinjeni na teritoriji Ukrajine do danas“.
„Izuzetno je bitan rad Međunarodne agencije za nuklearnu energiju radi sprečavanje eventualne nuklearne katastrofe“, naglasio je Hercigonja.

Što se tiče izvoza žita iz Ukrajine i Rusije, prvenstveno u afričke zemlje, najveću zaslugu ima FAO (Međunarodna agencija UN za hranu), ali je zbog medijske propagande to pripisano Turskoj“, smatra Hercigonja.

Hercigonja je naveo da Rusija zloupotrebljava svoj položaj stalne članica Saveta bezbednosti UN (SBUN) i da 'ne treba nasedati na te priče da Rusija može da bude suspendovana iz SBUN'.

Hercigonja je zaključio da se u dogledno vreme ne može očekivati da SBUN preduzme konkretne rezultate radi okončanja rata u Ukrajini. Za to ne postoji ni politička volja ni odgovornost velikih sila, pre svega SAD-a i Rusije, ali i drugih međunarodnih aktera“.

Snežana Obrenović

je govorila o 'putinizaciji' svih režimskih medija u Srbiji, o medijskoj podršci ruskoj ratno- zločinačkoj politici: „To je ne samo podrška, nego i opravdavanje svih Putinovih ratnih akcija, počevši od 2014. anektiranjem Krima, sve do sada“.

Snežana je upozorila da su 'komentatori i analitičari' na režimskim medijima ratni huškači, ratni zločinci, generali, pukovnici: „Sa svojom ratnozločinačkom prošlošću u ratovima krvavih devedesetih u Jugoslaviji, za njih je Putin na pravom putu i da brani ceo svet od Zapada i njegove politike“.

Dolaskom SNS-a na vlast, proces 'putinizacije' je intenziviran i uporedo na njim odvija se i pojačana militarizacija, a pre svega kroz naoružavanje Srbije“. S. Obrenović takođe smatra da „režimski mediji vode rat protiv građana Srbije koji makar i u najmanje mogućoj meri žele da pruže otpor ne samo militarizaciji, već i rastućoj retradicionalizaciji i konzervativizmu Srbije.

„Koncept 'srpskog sveta' je objedinio sve te vrednosti i to se naročito ispoljilo na poslednjoj Paradi ponosa, litijama u Beogradu koje su propagirale odbranu porodice i nacije. Tu su susrela ova dva koncepta - Ruski svet i Srpski svet“, upozorila je S. Obrenović zaključujući da je koncept srpskog sveta „politički podržan i to drugo za Miloševićevu Veliku Srbiju“.

Snežana Jakovljević

je govorila o aktivističkom iskustvu u organizovanju protesta u Kruševcu protiv rata u Ukrajini, ukazujući na posledice režimske medijske propagande kroz odsustvo empatije prema žrtvama i prorusko svstavanje“.

Snežana je napravila paralelu sa nasiljem u porodičnom kontekstu, uz konstataciju da medijsko izluđivanje-ispiranje mozgov vodi ka poremećenom vrednosnom poretku“

Navela je primer *medijskog izluđivanja* u Rusiji: većina ispitanika/ca podržava rusku agresiju, tj. borbu protiv nacizma, a na pitanje da li su Ukrajini sreli nekog nacistu, uglavnom odgovaraju da nisu, da imaju 'samo lepe uspomene iz Ukrajine i smatraju je bratskim narodom'.

Na kraju je Snežana upozorila na pogubne posledice odsustva, i u Rusiji i u Srbiji, političke, kolektivne moralne odgovornosti za rat i zločine počinjene u naše ime: „Rusko društvo, kao i srpsko, vaspitavano je jako dugo da ima taj osećaj bespomoćnosti, da nema političko mišljenje, da se politički ne angažuje i da gleda neke svoje male sebične interese“.

Druga sesija:

*Druga sesija: “Pogled na rat u Ukrajini iz aktivističkog ugla”:
Da li su (ne)mogući mirovni pregovori za zaustavljanje rata u Ukrajini?
Ko u njima treba da učestvuje? Koje su glavne prepreke?; Da li slanje ogromnih količina oružja u Ukrajinu može primorati aktere, pre svega Rusku federaciju, na kompromise...?)*

U ovom razgovoru su učestvovali: **Branka Ćurčić** (Grupa za konceptualnu politiku-Novi Sad), **Ervina Dabižinović** (Anima-Kotor), **Maja Bjeloš** (Beogradski centar za bezbednosnu politiku) i **Tamara Spaić** (novinarka i aktivistkinja ŽUC-a).

Razgovor je vodila **Nastasja Radović**-novinarka, aktivistkinja ŽUC-a

Moderator: Nastasja Radović, journalist, WiB activist

Branka Ćurčić

je govorila o politici mira i to iz dve perspektive: *državne politike* i *„politiku mira na strani ljudi“*.

Politika mira na strani ljudi: apstraktni pacifizam ne može da bude imperativ u ovoj konkretnoj situaciji, neophodno da se shvati za koju vrstu politike i akcije se zalažu ljudi i u Ukrajini i u Rusiji:

Pobune građana u Rusiji- odbijanje mobilizacije, zbog čega mnogi napuštaju Rusiju; to se, još uvek, ne može nazvati organizovanim antiratnim otporom, smatra Ćurčić.

Spremnost Ukrajinaca na jak oružani otpor: to je suprotno pacifističkom principu „Ne oružju“ i tu se postavlja pitanje da li se oružani otpor može smatrati vođenjem politike mira?“

O učešću građanki i građana u mirovnim pregovorima – uglavnom se radi o pregovorima između država, u kojima mogu učestvovati i međunarodne institucije, a gotovo nikad se u tim pregovorima glavni pregovarači ne obaziru na složenost interesa građanstva u postizanju trajnog mira.

Odnos između mira i pravde: „Mir koji se sklapa između država je najčešće mir koji je na uštrb pravde i prava civila.“

Koncept uspostavljanja „liberalnog mira“ – uključuje zaustavljanja oružanih sukoba, promocija demokratije, tržišno zasnovane reforme, uspostavljanje niza drugih institucija koje bi trebalo da obezbede sprovođenje mira nakon kraja oružanih sukoba: „Drugim rečima, iz perspektive države, liberalni mir odobrava i humanitarni intervencionizam, nove oblikom upravljanja ljudima i teritorijama i državama. Mislim da to vidimo i ovde“, objasnila je Ćurčić, zaključujući „to je ono zbog čega je taj koncept liberalnog mira problematičan“.

Ona je kritikovala izjavu nemačkog kancelara, Olafa Šolca: „Šolc brani liberalni koncept mira tj. stari koncept mira gde pobednik nameće uslove; u ovom sukobu prisutne su sve koncepcije i strategije mira i zaista je teško videti kako je moguće postići mir.“

Maja Bjeloš

je upozorila na sledeće činjenice:

Uloga građanki i građana u mirovnim pregovorima je potcenjena i marginalizovana. Naime, ukrajinske žene su apelovale još 2013. godine da vlade rade na primeni Rezolucije 1325: „2013. godine sam bila na međunarodnom skupu u Kazahstanu koji su organizovali UN WOMEN i OSCE. To je bila međunarodna konferencija koja je bila posvećena Rezoluciji UN 1325 'Žene, mir, bezbednost'. Ukrajinke su videle da društvo ide ka sukobu, pokušale su, pred međunarodnim institucijama, da apeluju da se izvrši pritisak na vlade i da se pokrene dijalog i proces koji bi zaustavio izbijanje konflikta“.

Bjeloš smatra da je izostanak razumevanja za inicijativu ukrajinskih aktivistkinja štetio ukrajinskom društvu i da je izostanak širokog društvenog dijaloga doprineo podelama i sadašnjem konfliktu.

„Patrijarhalni“ mir se uspostavlja posle konflikata, a mirovni sporazumi sklapaju se tek posle vojne pobede jedne strane: „Zabrinjavaju me govori evropskih zvaničnika u kojima je cilj samo vojna pobeda: kažnjavanje Rusa, poraz Putina, reparacije, itd., i da se neće razgovarati sa „Putinom kasapinom“.

Bjeloš smatra da bez učešća strana u konfliktu - a to znači i Vladimira Putina, nije moguće obezbediti mir koji bi imao ozbiljne garantije: „Pre nego što je izbio rat, Putin je poslao signal da želi da razgovara sa SAD-om, koja bi garantovala da će Ukrajina ostati vojno neutralna i da neće u tom slučaju biti konflikta. Već tada i Rusija i SAD osporavaju međunarodni subjektivitet Ukrajine kao da Ukrajina nema pravo da bira i u svoje ime donosi odluke.“

Bjeloš, kako je rekla, zabrinjavaju izjave kao što je ona Ursule fon der Lajen (predsednica Evropske komisije) da su Ukrajinci „spremni da umru za evropsku perspektivu“. „Da li je to uslov za pristupanje EU? Takva vrsta militarizacije koja se dešava u Evropi i jačanje nacionalizma sprečava mogućnost dijaloga i jačanja racionalnog diskursa.“

Dijalog i pregovori se ne podstiču od strane međunarodnih organizacija i velikih sila, pa su čak i feministkinje u Rusiji i Ukrajini u oštrom suprotstavljanju: „Kao organizacija smo trpeli oštre kritike jer smo pokušali da organizujemo dijalog između Rusa i Ukrajinaca ovde u Beogradu. Čak i donatori ne žele to da podrže. Traži se od svih nas da se navijački svrstamo na jednu ili drugu stranu i u uslovima ove propagande koja dolazi i sa Zapada i sa Istoka...“

Ervina Dabižinović:

„Crna Gora je formalno, bar po izjavama većine zvaničnika, na strani Ukrajine. Međutim, jedan dio vlasti otvoreno podržava Putina. Kada razgovarate sa Ukrajinacima oni se pitaju zašto su ljudi u Crnoj Gori za Putina? Većina Rusa koje poznajem odriče se Putina i pokušava da održi prijateljstva koja su uspostavljena sa Ukrajinacima. Neke veze između njih postoje i kada se rade neke akcije protiv rata u Ukrajini – i Rusi i Ukrajinci su sa nama“, objasnila je Dabižinović složenost odnosa između politika država u sukobu i samih Rusa i Ukrajinaca koji sada žive u Crnoj Gori.

Dabižinović smatra zabrinjavajućom tendenciju koja kraj rata u Ukrajini vidi samo kroz potpuni poraz Rusije i smatra da će takav pristup, ako postane dominantan, imati cenu i za Ukrajinu: „Ukrajina je velika zemlja, Ukrajina je zemlja bogata resursima i čini mi se da će između dva zla morati da bira ono manje, gdje će vjerovatno ti resursi Ukrajine biti neka cijena uspostavljanja mira“.

Tamara Spaić

smatra da mejnstrim mediji u Srbiji, a posebno tabloidi – „pa i javni servis“, eksploatišu sentiment velikog dela građanstva prema Rusiji kao i mitologizovanu sliku istorijskih veza Srbije i Rusije. Pozvala se na skorašnje istraživanje o izveštavanju medija u Srbiji koje je pokazalo da su mediji u Srbiji u odnosu na susede, najveći proizvođači lažnih vesti: „A to su uglavnom vesti o tome da je Ukrajina marioneta u rukama Zapada, a Rusi pokušavaju da je denacifikuju, uspostave neku svetsku pravdu, nekakav mir–što im Zapad odnosno Amerika ne dozvoljavaju. Mi smo čak imali vest na početku ruske agresije da je, u stvari, Ukrajina napala Rusiju. Javno mnjenje je 70% protiv uvođenja sankcija Rusiji. Najnovija istraživanja Demostata pokazuju da preko 70% ljudi u Srbiji podržavaju tu tzv. neutralnu poziciju Srbije. Neutralnost suštinski ne postoji, ljudi su 50% protiv uvođenja sankcija Rusiji, svega 30% je za uvođenje sankcija“.

Treća sesija:

Treća sesija “Mir i/ili pravda?” – dinamička vežba ‘Gde stojimo sada?’

Postavljena su sledeća pitanja:

3. Da li ti je važnije zaustavljanje rata, tj. da se postigne MIR? ili
4. Da li ti je važnije da se zadovolji PRAVDA, tj. da se kazne počinioci?

Učesnice/i su se opredeljivali uz objašnjenje svojih stavova, a najveći broj se opredelio za hitno zaustavljanje rata, jer 'ništa nije vrednije od ljudskog života', 'da se izbegnu ljudske žrtve' itd. Naravno, da je zadovoljavanje pravde važno i da je mir bez pravde negativni mir, ali smatraju da je u ovom trenutku najvažnije zaustaviti rat!

Četvrta sesija:

Četvrta sesija „Ideološko-politički sporovi i moralne dileme u vezi sa ratom u Ukrajini – Kakvi su sporovi i dileme prisutni unutar mirovnog pokreta na evropskom i regionalnom nivou? Da li i zašto danas ne postoji organizovan, globalni pokret antiratnog otpora? Koje su dileme, nedoumice, razmimoilaženja unutar pacifističko/antimilitarističkog/feminističkog/anarhističkog pokreta?

Učesnice/i:

Zoran Gajić, Grupa za konceptualnu politiku, Novi Sad

Mirko Medenica, ŽUC, Beograd

Nela Pamuković, Centar za žene žrtve rata, Zagreb

Zoran Gajić:

„Mirovni pokret postoji samo u onoj situaciji kada se rat vodi u naše ime, odnosno u zemlji koja je odgovorna za izazivanje i vođenje rata. Na osnovu toga svako promišljanje o mirovnom pokretu izvan takvog okvira je bespredmetno: *“Zato mi ne možemo da očekujemo mirovni pokret na Zapadu jer bi to bila svojevrsna izdaja, kapitulacija, neprincipijelni sporazum i ko zna šta sve. Tamo gde ja logički očekujem mirovni pokret to može da bude samo u Rusiji. U Ukrajini je kasno za njega, jer se u Ukrajini ljudi bore.”*

Polemika između anarhista pokazuje jednu osobenost, a to je nerazumevanje diktata stvarnosti naspram principa i idealizma: „Što je anarhista udaljeniji od fronta, to se čvršće drži principa, doktrinarno je nabrijan, čvrst je u svojim uverenjima i prigovara ukrajinskim anarhistima. Anarhisti upozoravaju, kažu konkretna situacija, konkretna politika, politika na terenu..!

Mirko Medenica:

Smatra da je globalni antiratni protest, u današnjem svetu nezamisliv: „Vrlo je teško naći neki zajednički imenitelj i razgovarati. Ko god je od vas pokušao da razgovara sa nekim, mi navijamo, ne promišljamo, onda se svađamo, kao da je to pitanje da li se nekome nešto sviđa ili ne. To je iracionalno pitanje ličnih afiniteta, a ne nekih činjenica i argumenata. U tom smislu ne postoji prevelika šansa za povezivanje oko borbe za mir. Iz pozicije nekoga sa Zapada njemu je u fokusu kapitalizam, ili NATO, to su glavni zlikovci, oni ne mogu da shvate poziciju nekog u Ukrajini da za njih približavanje NATO-u, ili pozivi NATO-u da interveniše nije pitanje ideologije nego konkretno pitanje straha pre godinu dana, a danas pitanje opstanka tih ljudi.“

Medenica je upozorio da je pristup nekih levih antiimperijalista na Zapadu jednak brisanju i nepriznavanju iskustva i života ljudi u Siriji,

a danas u Ukrajini: „*Takav odnos je krajnje imperijalno ponašanje, odnosno, kako oni to kažu, privilegija imperijalista i rasista, da oni uvek znaju bolje od onih koji su recimo direktno tamo prisutni*“; zaključio je Medenica.

Nela Pamuković

je kritikovala je stav da u napadnutoj zemlji nije moguć mirovni pokret iz perspektive iskustva rata u Hrvatskoj: „Svaka mirovna inicijativa jeste mirovni pokret, treba validirati svaku mirovnu inicijativu: „Šta je u Ukrajini ako imamo prigovarače savesti? Da li je to mjesto za anarhiste iz Svijeta ili Ukrajine da se ne busaju u prsa ko je u pravu, nego šta konkretno anarhisti u Ukrajini mogu napraviti? Šta ako se na fakultetu u Ukrajini bacaju ruske knjige? Da li je mirovna inicijativa profesorice koja je dobila otkaz jer nije htjela da se izbace ruske knjige sa fakulteta? Jesu li to mirovne inicijative, da li je to dio mirovnog pokreta? Ja mislim da u svakoj državi na svijetu ima mjesta za mirovni pokret“. Nela je navela da je 'na protestima protiv rata u Zagrebu priključili su se i ljudi sa desnice, ne toliko da pričaju o datoj situacije već da bi izjednačili Hrvatsku i Ukrajinu'.

Hajke, psovke i ostalo...scenska akcija na osnovu publikacije ŽUC-a:

Hajke, psovke i ostalo – Dosije o napadima na Žene u crnom – knjiga sadrži, pored uvodnog teksta, još devet priloga: *Uvod; Hronika napada na Žene u crnom – 30 godina organizovane hajke; Srebrenica – paradigma srpskih zločina; Njihovi napadi - naša odbrana i Granice; O ženomrzačkim napadima na Žene u crnom; Militarizacija uličnih akcija – represija u ime „zaštite“; Sudska hronika - 36 napada - 0 osuđenih (2014. – 2021.); Mirko Medenica: Studija sudskih postupaka i institucionalna abolicijska nasilja; Branitelji/ke ljudskih prava u medijima - Analiza izveštavanja medija o ženama u crnom i Pogovor. Autori/ke su: Staša Zajović, Tamara Spaić, Miloš Urošević, Miloš Urošević, Mirko Medenica, Marijana Stojčić i Lino Veljak. Knjige su uredile: Staša Zajović i Tamara Spaić, izdale Žene u crnom i Udruženje za kulturu povezivanja MOST ART JUGOSLAVIJA, Zemun; dizajn korica: Škart, prelom: Kaligram; knjiga ima 112 stranica.*

Aktivistkinje i aktivisti čitali su odabrane delove iz navedene knjige; scensku akciju je koordinirao: **Fahrudin Kladničanin**, Akademska inicijativa Forum 10, Novi Pazar/Beograd

FEMINISTIČKA ŽURKA...

Nedelja, 25. septembar

Nedelja, 25. septembar

Promocija knjige Odri Lord Zami: novo čitanje mog imena

Trećeg dana održana je promocija knjige Odri Lord, Zami: novo čitanje mog imena – biomitografija. Ovo je posle knjige *Sestra*

autsajderka drugi prevod knjige Odri Lord na srpski jezik. Knjigu je prevela Ana Imširović, a objavila ju je Rekonstrukcija Ženski Fond/RŽF.

O knjizi su govorile/i: **Ana Imširović Đorđević**, prevoditeljka, Đurđa Trajković, izdavačica, dve čitateljke: **Snežana Jakovljević i Ervina Dabižinović** i čitatelj **Miloš Urošević**, koji je i moderirao razgovor o knjizi.

‘Važno je čitati i čuvati znanje o svim hrabrim ženama koje su živele to da je drugačiji svet zaista moguć, koje su živele ono u šta su zaista verovala’ (*Ana Imširović Đorđević*)

‘Ovo je jako važna knjiga za mlađe generacije’ (*Đurđa Trajković*)

‘Zami su žene koje vole žene ili žene koje grade prijateljstvo sa ženama. Važno je da se setimo prethodnica, jer su mnoge žene ugradile sebe u ovo što mi danas radimo, živimo, imamo’ (*Snežana Jakovljević*)

‘U njenom jeziku postoji govor koji mi svi čujemo i razumemo, a koji se izgubio u političkoj korektnosti. To su pojmovi koji su transformisani u nešto što nije jasno’ (*Ervina Dabižinović*)

‘Ova knjiga je priča o lezbejstvu i rasizmu. Ova knjiga je priča o detinjstvu u Harlemu (Njujork) tokom tridesetih i četrdesetih godina 20. veka, o školovanju, odnosu sa majkom, vezama i ljubavima, studiranju, radnim mestima, putovanjima, lezbejskoj sceni u barovima 50-ih godina 20. veka, makartizmu (lovu na veštice)’ (*Miloš Urošević*).

Diskusioni kutak: „Kuda i kako dalje“

Internacionalistički kutak – Međunarodne vesti (feminističko-antimilitarističke/antirasističke; tranziciona pravda, antifaziizam...). Kratak odabir i hronološki prikaz vesti:

Globalni Jug i Uspon levice u Latinskoj Americi – **Staša Zajović i Đurđa Trajković** (Rekonstrukcija Ženski fond)

Koncept globalnog juga: ‘Jug’ nije geografska odrednica: taj izraz objedinjuje sve ono što izmiče dominantnoj hegemoniji znanja, što ide protiv struje i nudi neočekivano i neviđeno. ‘Jug’ planete, kao i istok, okupljao je većinu ‘južnih’ perspektiva vremena u kojem su strane svijeta još uvijek mogle proizvoditi hijerarhiju. Globalni jug je postao simboličan i sad može boraviti bilo gdje, uključujući i na sjeveru...Epistemološka revolucija dolazi s juga, pa čak i iz odnosa jug-jug’ (*Rada Iveković, filozofkinja i feministička aktivistkinja*).

Novi levičarski politički talas zahvata Latinsku Ameriku, nakon izbora u Argentini, Meksiku, Čileu i na kraju 18. juna 2022. u Kolumbiji i Staša Zajović je navela neke od činjenica o pobedi levice u Kolumbiji, Čileu, Peru, kao i neke zajedničke imenitelje novih levičarskih lidera i pokreta, između ostalog: žele da izgrade jedinstven front naspram klimatskih promena i generalno zalažu se za zaštitu životne okoline; zalažu se za prava žena; u mnogim zemljama učešće feminističkih

pokreta (naročito u Čileu i Kolumbiji) u promenama bilo je izuzetno važno; nove levičarske lidere i pokrete podržava mlado, politički angažovano biračko telo, koje je poslednjih godina u velikom broju izašlo na ulice širom Latinske Amerike protestujući protiv nejednakosti itd.

Đurđa Trajković je *izdvojila snažan prodor feminističkog pokreta i sposobnost objedinjavanja različitih borbi* (radničke borbe i pokrete, ekološke pokrete itd.).

Đurđa takođe smatra da je feministički pokret značajno doprineo izbornim poredama levice u LA, ali da mora da se bori protiv prisvajanja/kooptiranja od strane države; osvrnula se i na način rada feminističkog pokreta – savezništvo sa državnim politikama, često na uštrb pokreta:

U nastavku je govorila o dva talasa nove levice u LA: *prvi talas* su Bolivija i Ekvador; *drugi talas levičarskih vlada*: „Sada u LA imate šest zemalja koje imaju na vlasti levičarske vlade i to su jako ozbiljne ekonomije sveta: Brazil, Argentina, Čile, Kolumbija, Meksiko i Peru.

Đurđa je upozorila na to da su sve levičarske vlade su nastavile politiku ekstraktivizma (ekstrakcija/vađenje prirodnih resursa). Ukazala je na probleme vezane za ekstraktivizam i nasleđe postkolonijalne oligarhijske strukture, što je dovelo do povratka na vlast desničarskih vlada: „Imate jako bogate familije koje i dalje drže cele zemlje. 2012. godine opet su se na vlast vratile desničarske vlade“.

U nastavku Đurđa je objasnila neke bitne razlike između prethodnih i novih levičarskih vlada:

Ne radi o oružanim sukobima, nasilnom preuzimanju vlasti, već o mirovnom aktivizmu;

Ova sadašnja levica ima program: stara levica nije imala program, ona je imala preuzimanje vlasti kao utopiju, a čini mi se da ova ima realan pristup moći i ima znanje o tome kako se dolazi do institucionalnih, strukturalnih promena’

Režim finansira iz budžeta zločinačke organizacije – Violeta Đikanović je citirala navode Vojvođanskog istraživačkog centra/VOICE, koji je objavio informaciju da se među zastupnicima udruženja ‘Četnički pokret Sokolovi’ nalazi Miloš Stanimirović, koji je 2012. osuđen za zločine protiv čovečnosti počinjene tokom 90-ih u Tovarniku/Hrvatska. I ovo udruženje je dobilo sredstva opštine za finansiranje. Violeta je zaključila: “Režim A. Vučića iz budžeta finansira zločinačke organizacije, a to znači da građani plaćaju porez da bi promovisali ratne zločince...”.

EVALUACIJA: Što vam je bilo značajno ovog puta? (Ljupka)

Diskusije/paneli o ratu u Ukrajini su najznačajniji sadržaj na ovom sastanku – upoznavanje sa informacijama o

predratu i ratu; sučeljavanje različitih stavova: 'Nisam znala da je rat u Ukrajini počeo prije nego što smo znali' (Rejha); 'Meni je značajni stavovi levice o ratu u Ukrajini' (Verica);

Negovanje prostora za susrete, razmenu, zajedničko promišljanje i učenje – zajedništvo: 'Najvažnije mi je bilo naše zajedništvo i zajedničkog prostora, taj izvorni aktivistički način rada' (*Marijana, Marija*); 'Ja se osećam kao kod kuće na ovim skupovima. To mi je značajno' (Biljana);

'Mogućnost prostora za diskusiju' (*Branka*); 'Prostor za diskusiju mi je najznačajniji. Tužna sam što ga nigdje drugo nema' (*Nela*); 'Jako mi je važno to što ovde uvek imamo bezbedan prostor za dijalog, možemo da razgovaramo o stvarima koje su nam jako bitne, posebno za nas koje dolazimo iz unutrašnjosti, jer mi imamo malo prostora da nešto čujemo' (*Slavica*); 'Ova okupljanja nisu samo teoretsko praktične rasprave o problemima koji nas opsjedaju, nego i borba protiv samoće. Okupljanja nas uče da se svijet ne može promjeniti samo političkim metodama. On se može promjeniti i između ostalog i feminističkom brigom' (*Boris*).

Transgeneracijska trauma: 'Transgeneracijska trauma, bila je jako mučna, ali i katarzična. To je nešto što je ostavilo dubok utisak' (Nikola, Gordana, Selena, Nastasja) itd.

Od ostalih tema, učesnice/i su naveli da su bile značajne: **internacionalističke vesti, levice u Latinskoj Americi, koncept globalnog juga** (Ljilja, Snežana, Bljana, Manda...); 'Najznačajnije mi je bilo predstavljanje koncepta globalnog juga kao mogućnost stvaranja prostora slobode' (Snežana O.); **aktivnosti mladih iz Zaječara:** 'Ono što sam čula od članica mreže Žuc-a iz Zaječara. Prijatno sam iznenađena vrstom aktivnosti i dometima koje je njihova organizacija preduzela' (Nastasja) itd.

Predlozi za sledeći sastanak Mreže: Najviše predloga je bilo vezano za nastavak debate o ratu u Ukrajini; Mirovna politika/ mirovni pregovori/antiratni/antimilitaristički otpor; Globalni jug, levice u Latinskoj Americi, na Balkanu, savezništva i uzajamna podrška različitih borbi – internacionalizam; Uključivanje mladih u pokret – obrazovanje, prenošenje znanja; Nastavak teme o transgeneracijskoj traumi; razgovor o politici priznanja Kosova itd.

OBRAZOVNI PROGRAMI

pored već navedenih, u ovom izveštajnom periodu realizovani su, u okviru Mreže, i sledeći obrazovni programi (ženski mirovni aktivizam, feministički diskusioni kružoci, debate itd.):

Feministički pristup problemu seksualnog nasilja u ratu u bivšoj Jugoslaviji: za kulturu sećanja i odgovornosti – seminari koji je ŽUC organizovao zajedno sa Autonomnim ženskim centrom i Inicijativom mladih za ljudska prava. U ovom izveštajnom periodu održana su četiri (4) seminara.

Prvi seminar – 1. i 2. oktobar, Novi Sad u prostorijama Omladinskog centra CK13 – učestvovalo je 17 osoba iz 3 grada.

Drugi seminar – 11, 12. i 13. novembar, u Radmilovcu kod Beograda – učestvovalo je 25 osoba iz 6 gradova iz Srbije.

Treći seminar – 26. novembra - jednodnevni seminar u 'skraćenom obimu' održan je u Galeriji moderne umetnosti u Subotici, u saradnji sa Ženskim studijama i istraživanjem – ogranak Subotica; seminaru je prisustvovalo 12 osoba iz Subotice i Beograda.

Četvrti seminar – 9, 10. i 11. decembar, u Radmilovcu kod Beograda – učestvovala su 22 osobe iz 9 gradova iz Srbije.

Program seminara:

- *Tranziciona pravda – feministički pristup: Staša Zajović, Žene u crnom*
- *Problemi u (ne)procesuiranju seksualnog nasilja u ratu pred sudovima u Srbiji: Ivana Žanić, Fond za humanitarno pravo*
- *Projekcija dokumentarnog filma „Kraj nekažnjivosti“ o procesuiranju seksualnog nasilja u ratu pred Haškim tribunalom.*
- *O seksualnom nasilju kao vidu muškog nasilja nad ženama i stvaranju društva-koje-se-brine: Sanja Pavlović, Autonomni ženski centar*
- *Od „nagrade vojnicima“ do „zločina protiv čovečnosti“ - kako je feministički pokret promenio značenje i međunarodnu regulativu silovanja u ratu: Mina Damnjanović, feministička inicijativa 'Verujem ti'*
- *Seksualno nasilje tokom ratova u Jugoslaviji – činjenice o rasprostranjenosti problema, obrasci počinjenja i ostvarivanje prava preživjelih – power point prezentacija*
- *Pravno priznanje preživjelih seksualno nasilje i borba protiv stigme – slučaj Kosovo – Nora Ahmetaj, aktivistkinja sa Kosova*
- *Projekcija igranog filma 'Povratak' (21 min.) o ratnom zločinu silovanja na Kosovu*
- *Projekcija dokumentarnog filma Ženski sud – feministički pristup pravdi, u režiji Filipa Markovinovića o Ženskom sudu, održanom u Sarajevu, u maju 2015. godine.*
- *Panel diskusija o medijskom izveštavanju o seksualnom nasilju u ratu: Ana Manojlović (Radiotelevizija Srbije), Mina Damnjanović (ŽUC). Moderatorica Sanja Pavlović*
- *Projekcija filma „Sjećaš li se mene u ropstvu“ (30 minuta) i diskusija - dokumentarni film autorke Ane Manojlović (2017. godine), u produkciji RTS-a*

Šta da se radi? – četvrti diskusioni kružok održan je 28. i 29. novembar 2022. godine u Beogradu, u prostorijama Žena u crnom. Na susretu su učestvovali/e 33 osobe: aktivisti/kinje organizacija civilnog

društva, medija, političke scene, nezavisnih intelektualaca iz Crne Gore (Podgorica, Kotor, Pljevlja, Herceg Novi, Cetinje), Srbije (Beograd, Bajina Bašta, Novi Pazar, Priboj), Hrvatska (Osijek, Zagreb) i gošća iz Torina/Italija. Ovaj susret, kao i prethodne, organizovale su Žene u crnom, Beograd uz podršku *Anima – centar za žensko i mirovno obrazovanje*, Kotor i *Akadska inicijativa Forum 10*, Novi Pazar. Održane su promocije knjiga, debate, od kojih izdajamo:

Florian Biber/Bieber: Uspon autoritarnih režima na Zapadnom Balkanu – Novi pogled na jugoistok Europe, izdanje Profil, Zagreb (2022.) i Biblioteka XX vek, Beograd

U uvodnoj reči *Fahrudin Kladničanin*, *Akadska inicijativa Forum 10*, *Novi Pazar* je naglasio da 'ovo istraživanje, predstavlja zanimljivu hronologiju političkih zbivanja od 90-tih godina, do danas, u Albaniji, Severnoj Makedoniji, Srbiji, Crnoj Gori, BiH, Kosovu, i jednim manjim delom u Hrvatskoj'.

Potom je **Jaroslav Pecnik**, profesor Sveučilišta u Osijeku (u penziji), filozof, kolumnista *Danas-a* istakao: 'Florian Bieber (1973) luksemburški istraživač međunarodnih odnosa, etničkih sukoba i nacionalizma prvenstveno na području Balkana, opisuje okolnosti i obrasce demokratskog nazadovanja u sedam država Zapadnog Balkana/ZB, (po)rast autokratskih tendencija'. Pecnik je naveo zajedničke odlike autoritarnih tendencija: slabe demokratske institucije, nedovršena i zarobljena država, visoki stupanj unutrašnje polarizacije, političke stranke koje deluju kao interesne skupine za uski krug elita, slaba, razjedinjena, često potkupljiva opozicija i fragmentirano civilno društvo itd. Pecnik zaključuje: 'Unatoč deklarativnoj želji za približavanjem članstvu u EU većina vlada na ZB u poslednjih desetak godina sve se više i jače okreće autoritarizmu. To i ne iznenađuje budući proširenje više nije u prioritetu EU i stoga je posvema razumljivo da je njegova transformativna moć oslabila'.

Deportacije i druge drame – autora Željka D. Vušurović, književnik i novinara, Cetinje. Cetinje. O knjizi su govorili: **Dragan Stojković**, izdavač, ART MOST Jugoslavija, Zemun, **Gradimir Gojer**, režiser, Sarajevo/Beograd i autor **Željko D. Vušurović**.

Dragan Stojković je naveo da je izvođenje drame *Deportacije* bila administrativno zabranjeno jer se radilo o 'državno organizovanom zločinu' koji su izvršili organi Crne Gore: MUP, predsednik države itd. (Maja 1992. godine crnogorska vlast je oko 70 izbeglica bošnjačke nacionalnosti koje su potražile utočište u Crnoj Gori deportovala iz Herceg Novog u Republiku Srpsku, koje su potom bile ubijene).

Gradimir Gojer, režiser drame 'Deportacije' je naveo da drama nije mogla da bude izvedena u Crnoj Gori jer je 'imenovao M. Đukanovića kao glavnog krivca za deportaciju'. Željko D. Vušurović se osvrnuo na ogromne teškoće oko izvođenja 'Deportacija' prvenstveno 'crnogorske vlasti odbijaju da se suoče za zločine 90-ih. Učesnice/i iz Crne Gore su svjedočili su o odbijanju suočavanja s prošlošću: „Crna Gora odbija odgovornost za zločine iz 90-ih“ (*Ervin Dabižinović*); „Radi se o progonu svih u C. Gori koji su se borili za istinu o deportaciji“ (*Esad Kočan*); „Drama pokazuje kontinuitet odbijanja suočavanja sa teretom zločina“ (*Duško Vuković*) itd.

Aktuelni izazovi, sporovi u odnosima Srbije i Crne Gore – razgovor je moderirao Lino Veljak, filozof iz Zagreba:

Esad Kočan, glavni urednik crnogorskog nedeljnika Monitor rekao je da je Crna Gora "u raljama vlastite dezorijentisanosti", da 85% crnogorskog parlamenta čine "profašističke stranke i reformisani fašisti".

Predsednik Građanskog demokratskog foruma, *Zoran Vuletić* optužio je srpski režim na čelu sa A. Vučićem i Srpska pravoslavna crkva/SPC nastavljaju politiku velikosrpskog nacionalizma u odnosu na Crnu Goru.

Učesnice/i iz Crne Gore: *Ljupka Kovačević* i *Slađana Kaverić Mandić* ukazale su na marginalizaciju i represiju nad svima koji u C. Gori ne podržavaju ni politiku M. Đukanovića (DPS), a još manje mešanje srpskog režima; nezavisni novinari *Duško Vuković* i *Brano Mandić* upozorili su na opasnosti rastuće klerikalizacije, uticaj SPC i narušavanje interetničkog suživota.

Istoričar *Vladimir Jevtić* (Bajina Bašta) govorio je o 'toksičnoj politici SPC', naročito o upadu SPC u obrazovni sistem u Srbiji.

U osvrtu na situaciju u Hrvatskoj, Jaroslav Pecnik je naglasio, u kontekstu obilježavanja godišnjice pada Vukovara, da je zloupotreba žrtava konstanta državne politike. Bez obzira na brojne probleme, Pecnik smatra da je 'članstvo Hrvatske u EU izuzetno važno, bez obzira na sve manjkavosti i da je alternativa integracije Srbije i svih država Zapadnog Balkana u EU'.

(Integralni izveštaj o ovom susretu možete naći na sajtu ŽUC-a)

ŽENSKI MIROVNI AKTIVIZAM,

Đulići, Bosna i Hercegovina

Obrazovni program koji udruženje građanki „Anima“ iz Đulića i Žene u crnom, Beograd organizuju od početka 2016. godine. Susreti u okviru Ženskog mirovnog aktivizma jačaju povjerenje, uzajamnu podršku i solidarnost, šire prostore ženske autonomije i samopouzdanja. I ovaj susret je nastavak dugogodišnje saradnje, prijateljstva, uzajamne podrške i zajedničkog rada „Anime“ i ŽUC-a. Održana su dva ciklusa radionica:

22. decembar – na dvadesetpetom (25) susretu učestvovalo je **17** žena iz desetak sela sa područja Zvornika; održane su radionice:

Slavimo žensku mudrost – mala ženska tombola – vežba u kojoj su žene 'izvlačile' i komentarisale poruke važnih žena – aktivistkinja, naučnica, umetnica...

Učimo zajedno protiv seksizma, rasizma, nacionalizma, homofobije – zajedničko preispitivanje predrasuda (rodnih/etničkih/klasnih/

U čast Suvade Selimović, koordinatorke 'Anime', mirovne aktivistkinje, svedokinje na Ženskom sudu – BBC je uvrstio na listu 100 najinspirativnijih i najuticajnijih žena iz cijelog svijeta u 2022. godini! Žene u crnom su izdale publikaciju koja sadrži imena i kratke biografije svih dobitnica ove prestižne nagrade i to je zajedno pročitano i komentarisano.

U završnoj radionici žene su posebno naglasile 'poučan, osnažujući karakter' radionica koje 'jačaju zajedništvo žena'.

U ovom periodu održani su i sledeći događaji srodnih organizacija civilnog društva na kojima su učestvovali aktivisti/kinje ŽUC-a. Navodimo ih hronološki:

12.–16. novembra, Gorizia/Italia „Europe Tomorrow“ – Četvrti susret u okviru projekta „European citizens United in FREEdom and human rights“ održan je u Gorizia, Italija, u organizaciji Adriatic GreeNet. Učestvovalo je šest osoba iz Mreže ŽUC-a: Nikola Krstić,

Tanja Marković, Jovana Braletić, Azra Hadžić Šeta i Nastasja Radović iz Beograda i Anja Perović i Milana Kovačić iz Novog Sada.

29. novembar, Bosanski Petrovac/BiH: 'Šta smo počele, vi završite „AFŽ 1942...“ – obeležavanje 80 godišnjice od osnivanja Antifašističkog fronta žena Jugoslavije/AFŽ, događaj održan u Centru za kulturu, na kojoj je učestvovalo oko 100 žena – aktivistkinja iz cele bivše Jugoslavije. Organizovale: Ženska platforma za razvoj Srbije u saradnji sa feminističkim kolektivima sa prostora bivše Jugoslavije. U ime ŽUC-a učestvovala *Tanja Marković*.

3. decembar, Karlsruhe/Nemačka „Shaking the Archive – Toward future methodologies“ (Pretresanje arhive – Ka budućim metodologijama). Tema konferencije bili su marginalni, marginalni, lateralni, neinstitucionalni, 'mali' arhivi širom sveta koji ukazuju na praznine i nude glasove marginalizovanim telima i realnostima. Učestvovali aktivisti/kinje iz: Palestine, Libana, Turske, u ime ŽUC-a učestvovala je *Tanja Marković*.

15. decembar, Beograd 'Solidarno za prava svih' – predstavljanje izveštaja o napadima na branitelje/ke ljudskih prava u Srbiji za 2022. godinu. Konferencija u organizaciji Yukom/Komitet pravnik za ljudska prava, Beogradski centar za bezbednosnu politiku/BCBP i Narodni parlament, Leskovac. Održane su panel diskusije: Zaštita branitelja ljudskih prava u Srbiji – predstavljanje izveštaja u kojem su govorili/e autori/ke iz Jukom i BCBP; Sužavanje prostora za delovanje branitelja ljudskih prava na Balkanu, Položaj branitelja ljudskih prava u Srbiji i reakcije međunarodne zajednice i Aktivisti/kinje kao *personas non grata*. U ovoj sesiji govorile/i su: *Stasa Zajović*, ŽUC, Vladan Sindić, organizacija Libergraf, Ljiljana Nešić, Žene za mir, Leskovac i Dragana Arsić, pokret Odbranimo šume Fruške gore, Novi Sad.

23. decembar – online diskusija/konferencija aktivistkinja ženskih grupa u vezi sa aktuelnom situacijom na Kosovu: o uloga režima iz Beograda u tenzijama na Kosovu; uloga međunarodne zajednice; eventualni doprinos Rezolucije 1325 u vezi sa Kosovom itd. Online konferenciju je organizovalo udruženja žena 'Peščanik' iz Kruševca, a učestvovala su aktivisti/kinje: Beogradskog centra za bezbednosnu politiku, Žene za mir, Leskovac, Alternativni centar za devojke, Kruševac, Mreža žena protiv nasilja; u ime ŽUC-a učestvovala *Stasa Zajović*.

SOLIDARNOST JE NAŠA SNAGA

Akcije solidarnosti – sa pripadnicama/ima ugroženih i obespravljenih manjinskih zajednica (socijalno-klasnih, etničko-rasnih, seksualnih), građanima/nkama čija su ljudska prava (radna, obrazovna, kulturna), ugrožena.

I Solidarnost sa ratnim izbeglicama: Žene u crnom su započele 2013. kada su organizovane solidarne akcije protiv rasističkih

napada koji su kulminirali krajem 2013 godine i od tada pa do sada Žene u crnom organizuju mnoštvo aktivnosti, o čemu možete naći informacije na sajtu Žena u crnom. Aktivnosti solidarnosti su međusobno isprepletene, istovremeno uključuju više dimenzija – mirovnu, humanitarnu, umetničko-aktivističku, informativnu...

Direktna pomoć i podrška na terenu:

I Tuzla, Bosna i Hercegovina – izbeglice su počele juna 2018. da pristižu u ovaj grad iz pravca Srbije i Crne Gore, kao 'tranzitnom' mestu ka Hrvatskoj. Hiljade izbeglica iz zemalja Bliskog istoka, ali i severne Afrike prošlo je kroz Tuzlu gde im neformalne grupe građana pružaju solidarnu pomoć. U ovom izveštajnom periodu **Ramiz Berbić** je u ime ŽUC-a tokom organizovao akcije solidarnosti sa izbeglicama u Tuzli: *12. i 25. oktobra i 16. decembra.*

II Solidarna podrška i pomoć ukrajinskim izbeglicama – od početka agresije Rusije protiv Ukrajine, februara 2022. godine ŽUC je uspostavio kontakte sa ukrajinskim izbeglicama, pružanjem humanitarne podrške i pomoći:

Beograd, 28. oktobar – susret sa oko tridesetak izbeglica u Beogradu u dvorištu Ambasade Ukrajini; izbeglice, mahom žene i deca su smešteni u prihvatnom centru u Vranju (350 km južno od Beograda); podelili smo im humanitarnu pomoć, uz razgovor i druženje.

Vranje, 18. decembar – Solidarna poseta prihvatnom centru za izbeglice u Vranju; poseta je koordinisana zajedno sa udruženjem

'Čini dobro' koju su pokrenule novembra 2022. godine, kako ukrajinske izbeglice tako i Ukrajinke koje odranije žive u Beogradu, sa kojima odmah od početka rata održavamo kontakte. Šest aktivistkinja Mreže ŽUC-a (četiri iz Beograda i dve iz Vlasotinca) bile su u poseti izbeglicama, podeljena je humanitarna pomoć, a takođe je ŽUC organizovao i novogidišnji kulturno-zabavni program u izvođenju dramskog umetnika Ivana Nikolića. Ovom događaju je prisustvovalo preko **80** osoba, a u pomenutom izbegličkom kampu smešteno je 75 izbeglica iz Ukrajine, uglavnom žene i deca.

Vranje, 29. decembar – aktivistkinje Mreže ŽUC-a iz Leskovca i Vlasotinca posetile su ukrajinske izbeglice u prihvatnom centru u Vranju kojima je podeljena humanitarna pomoć.

III Solidarna podrška antiratnim aktivistima/kinjama iz Rusije – one/i su potražili utočište u Beogradu bežeći od rata ili od represije u Rusiji. Solidarnost se ispoljavala kroz humanitarnu pomoć, podršku i učešće u protestima protiv rata u organizaciji inicijative RUBS (Rusi, Ukrajinci, Belorusi i Srbi zajedno protiv rata); kroz uključivanje u razne aktivnosti ŽUC-a: proteste, debate, zajedničke aktivističko-umetničke događaje, druženja...

PORED VEĆ NAVEDENIH, U OVOM PERIODU PRATILE SMO I SLEDEĆA SUĐENJA

I Suđenje u Ivanjici – Solidarnost sa porodicom Milivojević iz Lučana – krivični postupak protiv generalnog direktora fabrike naoružanja "Milan Blagojević-Namenska" iz Lučana - Radoša Milovanovića i dvojice rukovodilaca iz iste fabrike (Vladimira Lončarevića i Tome Stojića). Oni su optuženi da su 'izvršili teško krivično delo protiv opšte sigurnosti' jer su 14. jula 2017. godine, nakon eksplozije baruta poginuli radnici Milomir Milojević i Milojko Ignjatović. Valja napomenuti da je interesovanje za ovo suđenje opalo nakon što je prvooptuženi *Radoš Milovanović* preminuo 21. aprila 2022.godine, zbog čega je obustavljen postupak protiv njega. U ovom izveštajnom periodu održana su pet **(5)** ročišta:

28. septembar - Pretres je odložen na zahtev branilaca okrivljenih, koji su angažovali stručne savetnike za koje su navelu da im je potrebno vreme da se upoznaju sa predmetom, kao i na molbu porodice nastradalog M. Milivojevića, jer je njihov advokat opravdan bio odsutan.

18. oktobar – Svedok *Zoran Jarić i veštak Miloš Vukadinović*, izneli su niz nepravilnosti i nedostataka koji su postojali u momentu nesreće i stradanja Milomira Milivojevića i Milojka Ignjatovića, ali su tvrdili da se one ne mogu smatrati uzrocima stradanja radnika.

8. novembar – Ispitivanje *veštaka Julija Cinklera*, pokazalo je preko veštaka suda namerava da umanju krivičnu odgovornost vojne fabrike za smrt radnika.

24. novembar – Oba stručna savetnika odbrane okrivljenih, *Vladimir Kapor i Predrag Bogdanović*, pozivala su se na kršenje propisa

i ozbiljne nepravilnosti u radu kao uzrok nesreće u julu 2017. godine. Oni, međutim, uzrok nesreće nalaze jedino u postupcima preminulih Milivojevića i Ignjatovića itd.

26. decembar – Glavni pretres je odložen na predlog odbrane oštećenih, ovo sudsko ročište je odloženo a novo je zakazano za 06. februar 2023. godine.

Od samog početka (oktobar 2019.) suđenje je praćeno stalnim opstrukcijama. Advokati oštećenih (porodice Milivojević) smatraju da je očigledno da veštaci rade u korist optuženih iz lučanske fabrike, žele da prebace krivicu na pokojne radnike. Pokušavaju da ranije veštačenje prilagode novom veštačenju i time da pomognu okrivljenima iz vojne fabrike. Advokati takođe opravdano tvrde da se u fabrici nisu poštovala sve mere i procedure zaštite i bezbednosti na radu, zbog čega je došlo do tragedije. M. Milovojević, otac poginulog Milomira, takođe smatra da je 'cilj usaglašavanje suprotnih veštačenja da se krivica prebaci na poginule radnike'.

II Suđenje Miroslav Mika Aleksić za silovanje i seksualno zlostavljanje

Januara 2021. – nekoliko bivših polaznica škole glume „Stvar srca“ iznelo je optužbe za silovanje i seksualno zlostavljanje protiv svog bivšeg učitelja glume Miroslava Aleksića.

21. aprila 2021. – podignuta je optužnica protiv Miroslava Mike Aleksića. On je uhapšen i u pritvoru je proveo osam meseci, kada je pušten da se brani sa slobode.

Februara 2022. – počeo sudski postupak protiv Aleksića je posle više odlaganja i završnih pripremnih ročišta.

U ovom izveštajnom periodu održana su četiri **(4)** ročišta:

12. septembar – Današnji glavni pretres nije održan i kako je rekao branilac optuženog M. Aleksića njegov klijent „noćas završio u bolnici u predinfarktnom stanju.“

19. oktobar – U nastavku dokaznog postupka Miroslav Aleksić je nastavio iznošenje svoje odbrane. Optuženi se branio tako što je napadao žrtve, dovodeći u pitanje kako verodostojnost njihovih svedočenja, tako i njihov kredibilitet kao preživelih žrtava. Naprimera, naveo je da svedočenje oštećene Ive Ilinčić 'lažno' svedočenje jer 'ona ničim nije ugrožena'.

Završavajući svoju odbranu, optuženi se osvrnuo i na iskaz oštećene Milene Radulović, koja ga je prva javno optužila: 'Milena izmišlja seksualne događaje, ali ona to radi i u svoje i u tuđe ime. Ta priča je nju iz statusa anonimusa odvela u status poznate ličnosti. Nju podržavaju nevladine organizacije, ona je postala ikona feminističkog pokreta. Ona izlazi u javnost sa traumatičnim pričama i otpočinje medijski rijaliti proces, a ja sam prisilno deo tog proseca, samo formalno, jer suštinski nemam nikakve veze sa tim.'

29. novembar – otkazano ročište

20. decembar - Na današnjem glavnom pretresu svedočila je oštećena Nikolina Vukićević, koja je rekla da u svemu ostaje pri svojoj izjavi datoj u tužilaštvu:

„U školi „Stvar srca“ pohađala sam časove od svoje 7 do 17 godine, bila sam tamo deset godina. Mika (Aleksić) govorio bi nam da su sve žene kurve. (...) Svi časovi bi počinjali molitvom...Mika se trudio da ulije strahopoštovanje kod svakog od nas...ako ne bismo uradili domaće zadatke, bili bismo kažnjeni. Ja sam bila kažnjena deset puta za deset godina. Ja sam pred časove bila anksiozna, povraćala sam... Govorio mi je da sam glupača, da sam debela, da sam niko i ništa...

Njegovo mišljenje mnogo uticalo na moje samopoštovanje i samopouzdanje' Svedokinja je u nastavku iznosila seksualna ponižavanja kojima je bila podvrgnuta od strane optuženog Aleksića.

III Suđenje za paljenje kuće novinara Milana Jovanovića –

Bivši predsednik Opštine Grocka Dragoljub Simonović, optužen je da je podstrekavao na paljenje kuće novinara portala Žig info. Jovanovića. Naime, 12.12.2018. ovom novinaru je podmetnut požar u kojem mu je izgorela kuća. Bivši predsednik opštine Grocka Dragoljub Simonović bio je osuđen na 4 godine i 3 meseca zatvora, dok su drugi počinioci ovog krivičnog dela: Vladimir Mihailović, Aleksandar Marinković i Igor Novaković bili osuđeni na višegodišnje kazne zatvora. Međutim, 24. decembra 2021. Apelacioni sud u Beogradu ukinuo je osuđujuću presudu za paljenje kuće novinara Milana Jovanovića i 22. februara 2022. vratio predmet Drugom osnovnom sudu u Beogradu na ponovno suđenje. Posle više odlaganja, počeo je ponovljeni postupak protiv četiri lica (*Dragoljub Simonović, Vladimir Mihajlović, Igor Novaković i Aleksandar Marinković*).

U ovom periodu održana su četiri **(4)** ročišta:

6.septembar – Zamenik tužioca Drugog opštinskog tužilaštva u Beogradu, Predrag Milovanović, ostao je pri navodima tužbe, a odbrana okrivljenih je tvrdila da nema dokaza za krivično delo koje im se stavlja na teret.

26. oktobar – *Jela Deljanin*, supruga *Milana Jovanovića*, rekla je da ostaje pri svojoj ranijoj izjavi o okolnostima u vezi sa paljenjem njihove kuće, koju je pred Sudom dala juna 2020. Deljanin rekla da posle požara pati i leči se od anksioznosti, odbrana okrivljenih pokušala je da dovede u pitanje njen iskaz.

28. oktobar - svedočila su tri svedoka: Zvonko Grulović, Miloš Mitrović i Jelena Mihailović; odbrana okrivljenih je ispitujući svedoke, nastojala da dokaže nezakonito ponašanje Tužilaštva.

14. decembar - sudija Luka Pantelić je prekinuo i odložio glavni pretres zbog toga što je zastupnica drugooptuženog, Vladimira Mihajlovića tražila izuzeće postupajućeg Zamenika tužioca, Predraga Milovanovića, jer je, kako je rekla, u ovom postupku on predložen i za svedoka-čime se „krši zakonitost postupka“ itd.

(Integralne izveštaje na srpskom jeziku možete naći na Sajtu ŽUC-a)

DISKUSIONI KRUŽOCI, PREDAVANJA, DEBATE U PROSTORIJAMA ŽENA U CRNOM - "SREDE U ŽUC-U"

Praksa redovnih diskusionih kružoka, predavanja i zajedničke refleksije o važnim društvenim i političkim pitanjima u zemlji i svetu, nastavljena je i u ovom izveštajnom periodu, u kojem je organizovano trinaest (13) predavanja, debata, predstavljanja knjiga, projekcija filmova u kojima su učestvovala oko dvesta osamdeset (280) osoba.

14. septembar 'Brnjica za vještice' – promocija knjige Dubravke Ugrešić u izdanju Multimedijalnog instituta, Zagreb (2021.). O knjizi govorila: **Merima Omeragić**, teoretičarka književnosti i kulture iz Sarajeva; moderatorka je bila **Azra Šeta Hadžić**. Ova knjiga se sastoji iz dva dela. *Prvi deo* čini tekst/osvrt Dubravke Ugrešić na sopstvenu knjigu Štefca Cvek u raljama života – Kako upropastiti vlastitu junakinju. *Drugi deo* knjige donosi intervju koji je sa autorkom radila Merima Omeragić, a koji je podeljen u više tematskih celina: I Deformirana optika, II Implantacija kulturnih mema, III Ženska kultura otpora, IV Što da se radi, V Kultura osakaćivanja, VI Mapa do mape – mapiranje. Razgovoru je prisustvovalo **19** osoba.

21. septembar „Kako smo doživeli Euro-prajd? Šta smo naučili?“ – O okolnostima pod kojima je održan Euro-prajd u Beogradu, 17. septembra 2022: napadi klerofašističkih organizacija,

fizičko nasilje pre održavanja Prajda, a eskaliralo je na dan njegovog održavanja; zvanična zabrana a potom odobrenje da se, pod pritiskom međunarodne i lokalne javnosti, Prajd održi. Iznosimo par utisaka tokom razgovora: „Dosad nezabeležen stepen propagande i dehumanizacije onih koji su Prajd podržali’ (*Mirko*); ‘Europrajd je bio primer građanske neposlušnosti, nisu se branila samo prava LGBT ljudi već sva ljudska prava’ (*Stefan, Violeta*); ‘Prajd je bio protest protiv državne represije i klerofašističkog mraka’ (*Nikola*); ‘Europrajd treba posmatrati i u kontekstu rata u Ukrajini i odnosa srpskog režima prema Rusiji’ (*Goran*); „Mi, buntovni građani/ke smo pobedili’ (*Tamara*); ‘Bez pritiska Zapada ovaj Prajd se ne bi desio’ (*Miloš*); ‘Na Euro-prajdu bila su važna dva faktora: podrška aktivista/kinja iz Evrope i unutrašnji građanski otpor’ (*Staša*) itd. U ovom razgovoru učestvovalo je **18** osoba.

28. septembar ‘35 godina od Osme sednice (1987.-2022.)- Početak kraja Jugoslavije

– na 8. sednici Centralnog komiteta Saveza komunista Srbije, S. Milošević je uklonio sve koji su se suprostavljali njegovoj ideji pretvaranja SFR Jugoslavije u Veliku Srbiju (sintezi staljinizma, četništva i pravoslavlja). ‘Ova sednica je trasirala dalji put Srbije koja će pokrenuti ratove sa okruženjem i zadugo u narod posejati mržnju, nazadnjaštvo’ (*Aleksandar Kraus*, predsednik Saveza antifašista Srbije). O tome da Osmo sednica nije samo istorijska činjenica, da njen duh živi i dalje, postignuta puna saglasnost tokom razgovora: ‘Raspad Jugoslavije počeo je deset godina pre Osme sednice, Milošević je počeo da steže Jugoslaviju - srpski nacionalizam je izazvao hrvatski nacionalizam’ (*Radoje Stefanović*, vreme 8. sednice predsednik Privredne komore Srbije); ‘Živimo u pobeđničkoj politici Osme sednice, epilog je bio uvođenje Srbije u ratove, a pobeđila je i u Narodnoj skupštini Srbije pre petnaestak dana kada su se u skoro svim pitanjima usaglasili vlast (*Aleksandar Vučić*) i srpska opozicija’ (*Zoran Vuletić*, predsednik Građanskog demokratskog foruma itd. Ovoj debati prisustvovalo je **19** osoba.

19. oktobar „Rat u Ukrajini i Rusija’ – predavanje održala **Katja Hazina/Kathya Khazina**, antiratna i feministička aktivistkinja iz Moskve. ‘Ukrajina se bori za svoje postojanje kao nacija i država, pružajući otpor agresivnoj politici sada Rusije, a nekada i Sovjetskog

Saveza, koja se manifestovala na mnogo načina: zabrana upotrebe jezika, asimilacija stanovništva, kulturni genocid, okupacija teritorija 2014. godine, aneksija Krima, rat 2022. godine. Ruska vojska čini ratne zločine u Ukrajini, uključujući bombardovanje stambenih naselja, brojna pogubljenja, mučenja i seksualna zlostavljanja...’ na početku je naglasila Katja.

Potom se *osvrnula na represiju* u Rusiji: ‘U antiratnim akcijama od 24. februara ove godine privedeno je 19.355 lica, blokirana su najmanje 250 nezavisna izvora informacija’ itd. Govorila je i o *antiratnom otporu i režimskim odmazdama*: ‘Postoje dva odreda ljudi koji streljaju one koji pokušavaju da pobjegnu sa prve linije fronta. Vojne i civilne vlasti hvataju ljude preko nadzornih kamera u javnom prevozu, dolaze na kućne adrese, odvođe osobe sa teškim invaliditetom, penzionere...’ Prema različitim procenama, Rusiju je napustilo do milion ljudi, uglavnom muškaraca, rekla je Katja. Navela je i oblike otpora mobilizaciji: sabotaze sistema, organizovanje evakuaciju ljudi i skloništa za njih unutar Rusije; spaljivanja vojnih kancelarija, protesti u Dagestanu, Burjatiji i drugim republikama u Ruskoj Federaciji itd. Ovom predavanju prisustvovalo je **15** osoba.

26. oktobar „Da li je moguća politika priznanja Kosova?“ –

debata u organizaciji ŽUC-a i Grupe za konceptualnu politiku/GKP iz Novog Sada. Većina učesnica/ka u debati iznela je razloge zbog kojih Albanke i Albanci sa Kosova ne žele da budu deo Srbije. *Dejan Atanacković*, književnik i opozicioni odbornik u Skupštini Grada Beograda je rekao je da Srbija nije ništa uradila da bi kosovski Albanci želeli da u njoj žive, a da je „uradila sve“ da oni to ne žele. *Staša Zajović* je, skrenula pažnju na proterivanje 862.000 Albanci i Albanaca tokom rata 1999. godine, a *Radoje Stefanović*, advokat, nazvao je ponašanje Srbije na Kosovu „zločinom genocida“. *Zoran Vuletić* iz Građanskog demokratskog foruma, smatra da opozicija ne priznaje nezavisnost Kosova „isto misli kao i vlast“ i o Kosovu. *Milojko Pantić*, novinar i političar, skrenuo je pažnju na nacionalizam kao društvenu bolest u Srbiji od 90-tih: „Kosovo je *Milošević* amputirao od Srbije da bi mogao da pljačka budžet Srbije–što radi i sadašnji režim“. *Branka Ćurčić* iz GKP ‘Albanci su političkim aktom samoopredeljenja uskratili Srbiji legitimitet. Zbog represije i zbog zločina’. *Aleksandar Kraus* iz Saveza antifašista Srbije smatra da je ‘danas uznapredovala fašizacija društva u Srbiji i nema šanse za nešto drugo sem priznanja Kosova’. *Zoran Gajić* iz GKP upitao je zašto Srbija nema „organizovanu politiku priznanja“ i „da li je moguće misliti priznanje Kosova ako si Srbin“, zaključujući da „imamo problem sa stvarnošću“ itd. Ovoj debati prisustvovalo je **28** osoba.

2. novembar „Uspon desnice u Evropi“ –

uvodničar **Lino Veljak**, Sveučilište u Zagrebu, istakao je da su savremene okolnosti izuzetno povoljnim za razvoj konzervativnih ideologija i politika, posebno za širenje raznih oblika desnog populizma. Zaokupljenost

građana i građanki savremene Evrope masmedijskim sadržajima koji im se nude sa svih strana, njihovo vezivanje za rijaliti programe, odvlači ih od stvarnosti i čini nesposobnim za bilo kakvo kritičko mišljenje. Opasnost vidi i u ideološkom dogmatizmu, u želji da se bude apsolutno u pravu, kao i „narcizmu malih razlika“: „Zato je suzbijanje ekskluzivizma i sindroma pravedništva i dogmatskog duha, ono što može otvoriti perspektivu za alternativu rastućem fašizmu“. **Nikola Gajić**, Društveni centar Oktobar, Beograd, kao drugi uvodničar je govorio o tome koliko će događaji u evropskoj politici i društvu zavisiti od toka i rezultata rata u Ukrajini. Takođe je upozorio da će desničari pojačati udar na feminizam, koji po njima 'direktno radi na razbijanju nacije' itd. *Zorica Mršević* je problematizovala globalni uspon antidžender ideologije; *Stefan Surlić* je upozorio na sve veću sekuritizaciju državnih politika, kako pojedinačnih zemalja EU tako i centra u Briselu i to može da ugroze fundamenti evropske demokratije. Na kraju se fokus razgovora više pomerio na globalne teme (o razlozima pobjede levice u sedam zemalja Latinske Amerike itd. Ovoj debati je prisustvovalo **28** osoba.

9. novembar – „Bezbrojni“ – projekcija dokumentarnog filma autorke **Aide Gavrić**, Sarajevo, u produkciji Al Jazeera Balkan/AJB o 'onima koji ne pripadaju nijednom od njegova tri konstitutivna naroda. Označeni su kao 'ostali'. Ovaj film govori o djeci iz mješanih brakova, pogrdno nazvanim 'mješancima', koja su prinuđena živjeti 'negdje između', u poziciji nepripadanja itd. Razgovor (online) sa autoricom Aidom Gavrić moderirala je *Azra Šeta Hadžić*, Sarajevo/Beograd. Ona je objasnila da je naziv filma nastao kao reakcija na veoma sporni esej bosanskohercegovačkog pisca *Džemaludina Latića* 'Bezbojni' (objavljen u časopisu *Ljiljan* 10. juna 1994.): 'Kad sam po prvi put i to nedavno čula za navedeni esej Dž. Latića, saznala sam da smo 'kopilad' svi mi koji ne pripadamo nekom etnokonzefionalnom modelu, što je očigledna 'eliminacija iz društvenog života svih koji se u BiH ne uklapaju u taj model'. Aida se osvrnula i na promenu demografske strukture stanovništva u Sarajevu u posttrratnom periodu: 'Vrlo je mali broj mješanih brakova danas u BiH. Nacionalizam je najvažnija doktrina, a položaj nas 'mješanaca' najbolje se vidi iz činjenice da sam već 12 godina nezaposlena, da sam i doktorirala... Ne može se govoriti o javnoj stigmatizaciji mješanih brakova, ali u Sarajevu se može govoriti o prividu multikulturalnosti'. *Aida* je govorila i o politici pritisaka na BiH: 'Srbija i Hrvatska su oduzeli politički subjektivitet BiH, to se ispoljilo tokom rata, a zaoštrilo u posttrratnom periodu'. *Azra* je takođe navela: 'U školi je bilo dosta primjera stigmatizacije djece iz miješanih brakova, ali je činjenica da su se mnogi prosvjetni radnici tome suprotstavljali. Međutim, u Sarajevu je sve manje ima miješanja mladih koji pripadaju različitim vjerama i nacijama'. U nastavku je bilo reči o raznim vidovima jugoslovenskog zajedništva, ali i o izazovima i problemima koji su eskalirali tokom ratova itd. Ovom događaju je prisustvovalo **15** osoba.

16. novembar "Propaganda od Gebelsa – pipci ruske propagandne mašinerije u Evropi, u kontekstu rata u Ukrajini"- uvodne reči: **Saša Seregina**, Samara/Beograd; moderirao: **Dejan Novaković**, aktivista antiratnog udruženja **RUBS** (Rusi, Ukrajinci, Belorusi i Srbi protiv rata u Ukrajini), Beograd. *Saša Seregina* je govorila o korenima ruske hegemonije politike prema Ukrajini: 'Konflikt između Rusije i Ukrajine datira iz carske Rusije (18. vek). Sovjetska propaganda se zasnivala na imperijalističkom principu i nametanju hegemonije svim članicama Saveza (SSSR). Ta propaganda je počivala na brisanju identiteta – ukidanjem jezike autonomije, kulturnog nasleđa itd. Dakle, odavno postoji imperijalistička matrica hegemonije, koja je kulminirala dolaskom Putina na vlast'. Potom se osvrnula na permanentu militarizaciju, koja se ogleda u mobilizaciji za rat oko 300 000 muškaraca, a otpor mobilizaciji postoji uglavnom u velikim gradovima – Moskvi u Sankt Petersburgu. Saša je govorila i raznim oblicima otpora ruskoj hegemoniji: *Forum slobodnih naroda*, zajednica brojnih naroda koji žive u Ruskoj federaciji-to su uglavnom sibirski i kavkaski narodi. *Katja Kazina* (koja je izbegla iz Moskve u Beograd) se osvrnula se na neke forme kulturnog rasizma u odnosu na neruske narode, čiji su pripadnici bili masovno mobilisani i naravno, silom odvođeni na ratište, zbog čega su neki Rusi pripisivali kolektivnu odgovornost pa i krivicu pripadnicima tih naroda itd. *Staša* se osvrnula na koncept **ruskog sveta**, koji počiva na 'ruskim vrednostima' – nacija, porodica, pravoslavlje, rigidni seksualni moral, konzervativizam, tradicionalizam... Tvorac je ruski filozof, geopolitičar **Aleksandar Dugin**, Putinov 'filozof', koji propagira nacizam i fašizam. Posle Putinovog dolaska na vlast, Dugin je napravio vrtoglavu karijeru, uvek se drži svojih nacističkih i neonacističkih ideja i veza: u prvi plan ističe pojam Evroazije i te ideje je uspeo da ubaci u programe ruskih visokih obrazovnih institucija – od univerziteta do vojnih akademija. Postao je savetnik predsednika ruskog parlamenta. Na koncept ruskog sveta se naslanja i 'srpski svet', koji se nekad zvao "*velika Srbija*"; a danas "*srpski svet*". Ova politika srpskog režima izaziva strah u celom regionu, pre svega u BiH, jer je povezana sa zločinima, etničkim čišćenjem i genocidom itd. U nastavku *Dejan* se osvrnuo na matrice Putinove propagande ('putinofilije') po Evropi i šire: izjednačavanja i relativizovanje agresora (Rusije) i žrtve (Ukrajine), što dovodi do brojnih kontroverzi u stavovima na Zapadu. I na levici dolazi do raskola i neprincipijelnih svrstavanja, naglasile su *Marija* i *Snežana*. Na kraju se govorilo o zajedničkoj antimilitarističkoj akciji povodom 1. decembra – Međunarodnog dana zatočenika/prigovarača savesti – podrške ruskim dezerterima, prigovaračima savesti i svima koji odbijaju zločinački Putinov rat u Ukrajini. Razgovoru je prisustvovalo **16** osoba.

23. novembar "Protiv (b)ratova!" – projekcija dokumentarnog filma (41 minut) u produkciji Nezavisnog društva novinara Vojvodine/NDNV, autora **Darka Špera**. Film govori o antiratnim protestima u Vojvodini 1991. i 1992. Zatim je bilo reči o svakom od

tih događaja, u kojima je ŽUC imao veoma aktivnu ulogu. O značaju antiratnog otpora izneti su brojni utisci: "Film je omaž antiratnom otporu u Vojvodini, omaž Ženama u crnom" (*Darko*); "Ovakva vrsta otpora u Rusiji je nemoguća u ovom trenutku. Čim se ljudi okupe, odmah ih policija vodi. Zabranjena je i reč RAT. Ipak, u Rusiji ima mnogo žena, koje su na čelu pokreta protiv mobilizacije" (*Katja*, ruska antiratna aktivistkinja); "Moralni princip otpora u filmu je romantična i autentična utopijska praksa" (*Goran*); "Film nije samo podsećanje na prošlost, to je sećanje za budućnost" (*Stasa*); "Bili smo deca u to vreme, ništa misimo znali, od nas su svi krili – u kući, u školi, svugde..." (*Vanja*); "Dok nisam došao u ŽUC, ništa nisam znao o antiratnim pobunama u Vojvodini" (*Miloš*) itd. Projekciji i razgovoru prisustvovalo je **15** osoba.

29. novembar Dan Republike Naš dan!

Drugarsko veče

29. novembar „Dan Republike – Naš dan!“ – Žene u crnom, u saradnji sa antifašističkim aktivistkinjama i aktivistima, kulturnim radnicima/ama organizovale su i ove godine, na Dan Republike drugarsko veče i priredbu povodom 79 godina AVNOJ-a/ Antifašističko veče Narodno oslobođenja Jugoslavije. Ovu svečanu priredbu smo organizovale zato što: poštujemo antifašističko nasleđe iz NOB-a, slavimo doprinos žena NOB-u i emancipaciji, afirmišemo vrednosti antifašizma i internacionalističke solidarnosti...

Povodom ovog istorijskog datuma organizovale smo sledeće aktivnosti:

O Drugom zasedanju AVNOJ-a – uvodna reč – **Aleksandar Kraus**, Savez antifašista Srbije

Pamtimo važne datume za emancipaciju žena u NOB-u

- **80. godina od Fočanskih propisa – o političkoj participaciji žena**
- **80. godina od osnivanja Antifašističkog fronta žena (AFŽ)**
- **O učešću žena iz Crne Gore i Srbije u NOB-u/Narodno oslobodilačka borbe** govorile su: *Marija Perković*, Beočin, Mreža ŽUC, *Ervina Dabižinović*, Anima, Kotor; *Marijana Stojčić*, Centar za primenjenu istoriju, ŽUC, Beograd, moderirala: *Tanja Marković*, ŽUC, Beograd **Nastup antifašističkog hora 'Naša pjesma'** – antifa priredba koju su vodili: *Violeta Đikanović*, ŽUC i *Dragan Protić Prota*, Škart, Beograd.

Ovom događaju prisustvovalo je oko **60** osoba iz Beograda, Novog Sada, Beočina, kao i iz Crne Gore.

7. decembar „Zašto mačke?“ – Novinarica i spisateljica, **Gordana Perunović-Fijat** iz Kikinde/Vojvodina ispričala je povest zajedničke sudbine žena i mačaka kroz njihov progon u periodu inkvizicije. Moderatorica *Violeta Đikanović* navela je niz činjenica koje od praistorije do savremenog doba povezuju ljudsku civilizaciju i mačji svet, potkrepljujući to primerimaa iz mitologije, literature i istorije koji povezuju mačji i ljudski svet itd. Od strane Inkvizicije, rekla je

Gordana Perunović-Fijat, stradalo je oko 850.000 žena i oko milion mačaka od početka 13. veka do 1792. godine kada je u Švajcarskoj doneta poslednja presuda o ubijanju žena zbog „veštičarenja“. „Zašto su okrivljavane i spaljivane žene? Jer su bile uglavnom siromašne, nisu imale nikakav način da se brane pred sudom ili da pobegnu, a trebalo je i na nekog svaliti krivicu za ratove, glad, bolesti i druge pošasti. To je bio najveći femicid ikada. Od Irske do Kavkaza su katolici i drugi spaljivali žene. To nisu praktikovali samo katolici već i protestanti i pravoslavci, ali da je Inkvizicija o tome ostavila najviše zapisa“, naglasila je Gordana. Zatim je navela dugu istoriju ubijanja žena, optuženih za 'vračanje i veštičarenje' i masovne histerije proganjanja mačaka kao „pomagačica veštica“. Ovom razgovoru prisustvovalo je **18** osoba.

14. decembar – 'Izluđivanje – emocionalno nasilje' (engl. Gaslighting/plinsko svijetlo). To je naziv jednog od najpoznatijih filmova u svetskoj kinematografiji („Plinsko svetlo“-psihološki triler Džordža Kjukora iz 1944.); u skorije vreme Gaslighting je poznat u psihologiji i kao vid emotivnog zlostavljanja. O svom iskustvu osobe koja je bila „gaslajtovana“ govorila nam je **Beba Jovanović**, građanska aktivistkinja. Naime, kako nas je, u uvodu, upoznala Beba Jovanović sa svojom privatnom situacijom kao izvorom ove sofisticirane vrste zlostavljanja, ona je u braku sa zlostavljačem, provela 36 godina. Razgovor je živo nastavljen, „prilozima“ o srodnim iskustvima prisutnih, i žena i muškaraca. Zatim se razgovaralo o oblicima dugoročno i sistematsko izluđivanje građanstva u Srbiji od strane režima i to putem: medijske manipulacije – ispiranju mozгова; zloupotrebi policijske represije nad političkim neistomišljenicima, atmosferi straha i nebezbednosti itd. Ovom razgovoru prisustvovalo je **15** osoba.

21. decembar „Odgovornost intelektualne elite u vremenima krize“ o čemu je govorio *Lino Veljak*, koji je odbacio opšteprihvaćeno mnjenje da je intelektualac neko ko ima visoko obrazovanje, naučni stepen ili zvanje. „Formalna kvalifikacija nije kriterij. Mogu biti vrhunski stručnjaci, ali ukoliko se bave svojom strukom-ograničeni interesima na svoju užu struku ili pesnički ograničeni na svoju poeziju, ukoliko se bave istraživanjima radi samih istraživanja-od čega žive, ne radi se o intelektualcu u užem smislu“. Veljak smatra da u svom javnom delovanju, intelektualac/ka treba da zastupaju istinu 'postavlja **primat istine**, interes pravde i čovječnosti, nasuprot interesima moći i privatnim egoističnim interesima“. Veljak je dodao da se tu radi o „retkoj pojavi“, o pojedincima ili malim grupama. Veljak je naglasio značaj delovanja intelektualaca u kriznim vremenima kada postoji visoki stepen tenzije, fizičkog i duhovnog nasilja, a njegova uloga je upravo u denunciranju tog nasilja. O tome svedoči i film prikazan nakon uvoda „**Dok traje rat**“ (Mientras dure la guerra), španskog čuvenog reditelja **Aleksandra Amanabara/Alejandro Amenabar** (2019, u trajanju od 123 minuta). U središtu filma je ponašanje čuvenog

španskog filozofa i rektora Univerziteta u Salamanci -**Migela de Unamuna**, u vreme Španskog građanskog rata. 'Kao konzervativac lojalan vlastima on se, međutim, u jednom momentu odlučno suprotstavio zločinima falangista. Javno je denuncirao zločinački karakter španske verzije fašizma', naglasio je Veljak. Projekciji filma i razgovoru prisustvovalo je **13** osoba.

(Opširnije izveštaje na srpskom možete naći na sajtu ŽUC-a)

IZDAVAČKA DELATNOST

U ovom izveštajnom periodu objavile smo sledeće publikacije:

Pamtimo antiratni otpor – 30. godišnjica antiratnog otpora u Srbiji (1991/2 – 2021/22) – Sećanje na važne činove i datume iz istorije antiratnog otpora u Srbiji, inicijative i činovi koji su uglavnom prećutani, potisnuti ili marginalizovani. Pored uvoda, u *prvom delu*, nalaze se i sledeći tekstovi: *Kratak prikaz aktivnosti; Pamtimo antiratni otpor - Vera Veibel Tatić i Centar za antiratnu akciju Ada* – o publikaciji; *Promocija publikacije „Pamtimo antiratni otpor - Vera Veibel i Centar za antiratnu akciju Ada“; Mapa antiratnog otpora 1991/92* – promocija; *Pamtimo antiratni otpor – reči učesnica/ca sa promocija knjige „Vera Veibel Tatić i Centar za antiratnu akciju Ada“* i *Mape antiratnog otpora; „Trešnjevac – maj 1992.- maj 2022. - Građanska neposlušnost, ženska hrabrost, solidarnost/Oromhegyes – 1992 májusa–2022 májusa – Polgári engedetlenség, női bátorság, szolidaritás“*. U drugom delu nalaze se tekstovi *O obeležavanju 30 godina antiratnog otpora u medijima* – u Srbiji, Hrvatskoj i BiH. Publikaciju su uredili: *Stasa Zajović i Miloš Urošević* dizajn korica: Škart; prelom: *Nebojša Čović*; publikacija ima 42 stranice.

Čitanka Ratni zločin silovanja – Čitanka je pripremljena za seminar „*Feministički pristup problemu seksualnog nasilja u ratovima u Jugoslaviji: Za kulturu sećanja i odgovornosti*“ koji Žene u crnom organizuju u okviru projekta „*Jačanje glasova žena pogođenih ratnim seksualnim i rodno zasnovanim nasiljem na Zapadnom Balkanu – Za kulturu priznavanja i pomirenja*“. Pored Uvoda, Čitanka sadrži 10 (deset) tekstova stranih i domaćih autorki: *Suzan Braunmiller/Susanne Brownmiller*, *Protiv naše volje: muškarci, žene, silovanje, Ketrin Mekinon*, *Pretvaranje silovanja u pornografiju: postmoderni genocid, Vesna Kesić*, *Odgovor na tekst Catharine MacKinnon „Pretvaranje silovanja u pornografiju: postmoderni genocid“*, *Ronda Kopelon/Ronda Copelon*, *Žene i ratni zločini, Olivera Simić*, *Seksualno zlostavljanje žena i eksploatacija dece od strane mirovnih snaga: Slučaj Bosne i Hercegovine i Demokratske Republike Kongo, Vesna Nikolić Ristanović*, *Trgovina ženama u cilju seksualne eksploatacije: Uticaj rata, militarizma i globalizacije u Istočnoj Evropi, Stasa Zajović*, *„Rat se uvijek vraća kući“ ili o kontinuitetu seksualnog nasilja u ratu i u miru...*, *Sanja Pavlović*, *Seksualno nasilje u ratu: Zločin o kom se*

najmanje govori, Pripremljeno svedočenje *Vasvije Krasnići Gudman/Vasvia Krasniqi Goodman*, Mitovi i činjenice o seksualnom nasilju u oružanim sukobima. Čitanku je uredio **Miloš Urošević**, a prelom i dizajn je uradila **Zinaida Marjanović**. Čitanka ima **70** stranica.

Mostovi mira i saradnje/Urat e paques dhe te bashkepunimit/Bridges of peace and cooperation – Kosovo - pregled aktivnosti Žena u crnom – Žene u crnom, od početka svog rada u oktobru 1991. godine, bile su odlučno protiv politike aparthejda, a potom i ratne politike srpskog režima nad albanskim stanovništvom na Kosovu. Kontakti Žena u crnom sa aktivistkinjama i aktivistima civilnog društva na Kosovu su imali različite oblike i vidove, od direktnih, solidarnih poseta, do konferencija i koalicija. Ova publikacija donosi sažet pregled aktivnosti od 1991. godine: solidarne posete; konferencije/seminare; ulične akcije; praćenje suđenja; obrazovne programe; koalicije, mirovne platforme, deklaracije; kampanje; posećivanje mesta zločina; izdavaštvo; video-aktivizam. Publikacija ima **36** stranica, objavljena je na srpskom, albanskom i engleskom; uredila: *Staša Zajović* u saradnji sa *Miloš Uroševićem*; prelom i dizajn: *Zinaida Marjanović*. (Integralnu verziju možete naći na sajtu ŽUC-a)

Mirjana Učakar

Ostavila je trag u nama – Mirjana Učakar, Ptuj, Slovenija (1953.-2022.). Mirjana je bila žrtva etničkog čišćenja i jedna od osnivačica pokreta **'Izbrisanih'**. (Da podsetimo: Nakon priznavanja nezavisnosti Slovenija, početkom 1992. godine, slovenačke vlasti su, 26. februara 1992. godine, posebnom uredbom 'izbrisale' iz državnog registra oko 26.000 osoba neslovenačkog porekla, koji su ostali bez dokumenata, prava na boravak, rad i socijalnu zaštitu). Mirjana je na Ženskom sudu/ŽS u Sarajevu (2015.) svedočila o etničkom čišćenju u Sloveniji. Publikacija je omaž Mirjani – buntovnoj ženi, borkinji protiv etničkog čišćenja (Izbrisanih), odgovornoj građanki, doslednoj antifašistkinji. Publikacija ima **40** stranica i sadrži Mirjanino svedočenje na ŽS, njeno aktivno učešće u procesu organizovanja ŽS, omaž Mirjani od strane svedokinja na ŽS, sećanje na Mirjanu od strane njenih saradnica/ka itd. Publikaciju u izdanju ŽUC-a priredila je: *Staša Zajović*, saradnice/i: *Nela Pamuković* i *Miloš Urošević*; dizajn i prelom: *Zinaida Marjanović*.

100 najinspirativnijih i najuticajnijih žena iz cijelog svijeta u 2022. – BBC je objavio ovu listu, a među 100 žena nalazi se i **Suvada Selimović**, koordinatorka 'Anime', iz Đulića/BiH mirovne aktivistkinje, svedokinja na Ženskom sudu. Žene u crnom su izdale publikaciju (**19** str.) koja sadrži imena i kratke biografije svih dobitnica ove prestižne nagrade.

Ženska mirovna agenda 2023

Ženska mirovna agenda za 2023. godinu – predstavlja antiratne aktivistkinje koje su svojim delovanjem ostavile neizbrisiv trag u

borbi protiv rata, nacionalizma, militarizma. Antiratne aktivistkinje predstavljene u ovoj agendi delovale su unutar Mreže Žena u crnom u Srbiji ili su blisko saradivale sa ŽUC-om. Ženska mirovna agenda za 2023. – prezentuje kratak 'popis' kontinuirane represije nad aktivistkinjama i aktivistima Žena u crnom zbog insistiranja na svim nivoima odgovornosti za rat i ratne zločine počinjene u naše ime. *Datumi* predstavljeni u ovoj Agendi svedoče o nasilju od strane državnih, tako i nedržavnih aktera, kao i o nekažnjivosti počinioca nasilja itd.

Uredila: *Staša Zajović*; saradivali: *Ildiko Erdei, Miloš Urošević, Violeta Đikanović*; dizajn i tehničko uređenje: *Studio Čavka*; Fotografije: *Vesna Pavlović, Biljana Rakočević, Srdjan Veljović, Arhiv ŽUC-a*; *ženska mirovna agenda 2023.* ima **168** stranica.

Mirovni kalendar 2023 – fotografije sa uličnih akcija Žena u crnom tokom 2022. godine uradili su: *Srđan Veljović* i *Marija Janković*; kalendar ima 26 stranica, prelom i dizajn je uradio *Studio Čavka*.

KAMPANJE, APELI

Pored navedenih inicijativa u ovom izveštajnom periodu, takođe smo pokrenule ili aktivno učestvovala smo aktivno u brojnim kampanjama pre svega u vezi sa zahtevima za suočavanjem s prošlošću – odgovornost za ratne zločine, nasilju nad ženama, protiv represije nad političkim neistomišljenicima; nad izbeglicama.

U ovom izveštajnom periodu, ŽUC je pokrenuo dve važne kampanje:

Apel o Kosovu, 26. oktobar – u kojem se, između ostalog, navodi:

Režim Slobodana Miloševića sprovodio na Kosovu aparthejd prema nesrpskom (naročito albanskom) stanovništvu i sistematski pretvarao pripadnike/ce tamošnje etničke većine u građane drugog reda; počevši od 1998. organizovao i sprovodio masovne zločine nad kosovskim Albancima. Vlast koja je u Srbiji nastupila nakon promena 5. oktobra 2000. propustila da se suoči s navedenim činjenicama, a time i sve prilike da uspostavi odnose poverenja s albanskom većinom na Kosovu; aktuelni režim obnovio šovinističku i rasističku retoriku, čime su izgubljene i poslednje šanse za bilo kakav oblik državne zajednice koja bi u svoje granice uključivala i Kosovo, čiju je nezavisnost priznala većina demokratskih država na svetu.

ŽUC je uputio apel domaćoj i međunarodnoj javnosti da se **suoči s realošću da izvrši pritisak na aktuelnu vlast u Srbiji** kako bi ona odustala od samoubilačke politike koja ne vodi računa o tome da građani i građanke Kosova ne žele da se podvrgnu suverenitetu države u čije su ime proganjani i ubijani svi koji su hteli da

odnose između Srba i Albanaca oblikuju na novim osnovima, bez diskriminacije i represije. Apel **zahteva** od vlasti u Srbiji da 'prestane da sprečava pristupanje Kosova međunarodnim organizacijama i institucijama. Time bi Srbija na jasan i nedvosmislen način, dala svoj doprinos dobrosusedskim odnosima i regionalnoj stabilnosti'.

Ovaj Apel podržale su **20** NVO i oko pedesetak (**50**) javnih ličnosti iz cele Srbije (aktivisti/kinje, naučnici/e, novinari/ke, umetnice/i).

Nijedan čovek više, nijedan dinar više za Putinovu vojsku!

– U apelu povodom 1. decembra – Međunarodnog dana zatočenika/ca savesti za mir, ŽUC i Komitet pravnika za ljudska prava/Jukom su, između ostalog, naveli da se 'zaoštavanje ratnog sukoba Putinove Rusije prenosi na celu Evropu i da je zbog invazije na Ukrajinu ruski režim odlučio da proširi mobilizaciju za rat i proglasi ratno stanje; u Rusiji sprovode mere brutalne represije i progona svih koji odbijaju odlazak na ratište, kao i svih koji se usude da šire informacije ili vesti o pravom stanju stvari u vezi sa ratom' uz zahtev zahtevamo da se: '**odobri politički azil** građanima Ruske federacije koji odbijaju učešće u oružanim snagama, slanje na ratište u Ukrajini, kao i onima koji su dezertirali'

Apelu su se pridružile **23** NVO iz Srbije i Crne Gore, kao i više desetina javnih ličnosti.

Pored toga, objavile smo i sledeća saopštenja i apele:

Otkrijte ubice vojnika! – Povodom osamnaeste godišnjica od ubistva gardista u Topčideru (5.10.2004.-5.10.2022.) ŽUC je podsetio da su dvojica vojnika ubijena na straži 5. oktobra 2004. u krugu topčiderske kasarne u neposrednoj blizini vojnog objekta „Karaš“. ŽUC je upozorio da je istraga i dalje u fazi pretrkivičnog postupka. Ponovljeni su zahtevi državnom vrhu (pre svega ministarstavima policije, odbrane i pravde) da se „odmah prekine sa opstrukcijom istrage ubistva **Dragana Jakovljevića i Dražena Milovanovića**; da se konačno saopšti prava istina i o ubistvu vojnika, kao i o skrivanju ratnog zločinca Ratka Mladića u objektima Vojske Srbije; da nadležne institucije kazne sve naredbodavce i počiniocce zločina u Topčideru i da se obezbedi pravda za porodice žrtava!"

Pamtimo zločin u Lovasu – povodom 30. godišnjice zločina (18.10.1991.-18.10.2021.), ŽUC je podsetio da su 'od 10. do 18. oktobra 1991. pripadnici agresorske JNA, uz pomoć pripadnika Teritorijalne odbrane, lokalne civilno-vojne vlasti, paravojnih jedinica „Dušan Silni“ i „Beli orlovi“ vršili su ratne zločine u Lovasu u kojima je ubijeno **70** hrvatskih civila'. Suđenje za zločine u Lovasu počelo je 17. aprila 2008. godine, u prvostepenoj presudi donetoj 26. juna 2012. godine optuženi su dobili kazne između 20 i 4 godine zatvora. Apelacioni sud je 9. decembra 2013. godine ukinuo presudu i proces vratio na ponovno suđenje. U ponovljenom postupku, Viši sud u Beogradu doneo je 20. juna 2019. godine, presudu kojom je

osmoricu optuženih proglasio krivim za ratni zločin i osudio ih na kazne zatvora u trajanju od četiri do osam godina. Sudski postupak za ratni zločin u Lovasu je trajao 11 godina. Pravda za žrtve zločina u Lovasu nije zadovoljena budući da sudsko veće nije učinilo ništa da svojim presudama porodicama preživelih i žrtvama vrati njihovo dostojanstvo, *naglašeno je u saopštenju 17.10.*

Solidarnost sa ženama Srebrenice i žrtvama zločina na Tuzlanskoj kapiji – U saopštenju povodom učešća (11. oktobar 2022.) u mirovnom protestu u Tuzli „Tražimo nestale – ne zaboravimo Srebrenicu“ u Tuzli, ŽUC navodi 'I ovim činom izražavamo naše saosećanje, solidarnost i najdublje poštovanje prema hrabroj i upornoj borbi Srebreničanki za pravedan mir i kažnjivost zločina. I ovom prilikom ponavljamo da ćemo nastaviti da vršimo pritisak na institucije Srbije da priznaju genocid u Srebrenici, da se 11. jul obeleži kao Dan sećanja na genocid u Srebrenici, da se negiranje genocida proglasi krivičnim delom, da se uklone murali koji slave ratnog zločinca R. Mladića. Nažalost, nadležne institucije, ne samo što su se oglušile o sve zahteve Žena u crnom i srodnih organizacija civilnog društva, već su intenzivirale negiranje genocida i, uopšte, slavljenje ratnih zločina i osuđenih ratnih zločinaca. Murali koji slave ratnog zločinca Ratka Mladića, osuđenog za genocid u Srebrenici nalaze se po celoj Srbiji. Time se režim potpuno razotkrio - ni do sada nikada nije osuđivao ratne zločince, a sad ih otvoreno podržava i štiti. To predstavlja ne samo kršenje odluka međunarodnih institucija pravde, mira i poverenja u regiji, već prvenstveno vređanje dostojanstva žrtava genocida, kao i svih građanki i građana Srbije koji iskazuju saosećanje, solidarnost i odgovornost prema žrtvama genocida, navodi se u saopštenju. Povodom zločina na **Tuzlanskoj kapiji** (počinjenog 25. maja 1995. godine, nad civilima od strane Vojske Republike Srpske; u ovom masakru ubijena je 71 osoba, uglavnom mladi, a povređeno je oko 250 osoba), ŽUC upozorava je 'Novak Đukić, komandant Vojske Republike Srpske zbog ovog zločina osuđen pred Sudom Bosne i Hercegovine na 20 godina zatvora. Osuđeni ratni zločinac N. Đukić nalazi se u Beogradu jer država Srbija odbija da ga izruči BiH radi izvršenja zatvorske kazne, što potvrđuje kontinuitet nekažnjivosti zločina i ugrožavanja dobrosusedskih odnosa od strane države Srbije.'

„Pamtimo zločin u Sjeverinu“ – povodom 30 godišnjice (22.10.1992.-22.10.2022.) od otmice i ubistva 17 građana Srbije bošnjačke nacionalnosti iz mesta Sjeverin kod Priboja. Ovaj zločin su počinili pripadnici jedinice "Osvetnici", koja je tokom rata u BiH saradivala sa Vojskom Republike Srpske (VRS) i lokalnom policijom, i sastojala se od pripadnika Višegradske brigade VRS. *Fond za humanitarno pravo (FHP), Žene u crnom i Sandžački odbor za zaštitu ljudskih prava i sloboda (Sandžački odbor)* podsećaju da višegodišnja potraga porodica za posmrtnim ostacima žrtava još uvek traje i da je neprihvatljivo da institucije Srbije pune tri decenije odbijaju da

porodicama žrtava pruže obeštećenje, podršku i priznanje. Tokom višegodišnje borbe za priznavanje prava žrtvama ratnih zločina, FHP, Žene u crnom i Sandžački odbor svedoče kontinuiranom ignorisanju i diskriminaciji sjeverinskih žrtava od strane institucija Srbije, kako u pogledu pronalaženja posmrtnih ostataka stradalih, tako i u pogledu pravičnog obeštećenja. *'Zahtevamo od institucija Srbije da napuste politiku izbegavanja odgovornosti za zločine počinjene devedesetih i konačno preuzmu smislene korake ka priznanju i pravičnom obeštećenju svih žrtava'*, navodi se u saopštenju.

Stop teroru nad slobodnim medijima! – U saopštenju (7.11.) povodom najnovijih pretnji redakciji *Danasa*, Žene u crnom najoštrije osuđuju brutalne pretnje upućene redakciji dnevnog lista *Danas*, jednoga od retkih slobodnih i nezavisnih medija u Republici Srbiji. Solidarišući se sa redakcijom lista *Danas*, ŽUC je uputio apel na sve prijatelje Srbije u svetu da 'izvrše dodatni pritisak na režim na čelu sa A. Vučićem, koji uništava sve tragove slobode govora, nastoje da Srbiju pretvore u fašističku diktaturu'.

Linču uvek prethodi jezik linča! – U saopštenju (15.11.) povodom pretnji *Radi Trajković*, srpskoj političarki sa Kosova (predsednica Evropskog pokreta Srba sa Kosova) Žene u crnom i Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji najoštrije osuđuju pretnje koje je osuđeni ratni zločinac Vojislav Šešelj (predsednik Srpske radikalne stranke). 'Nije prvi put da politički režim u Srbiji na čelu sa predsednikom Aleksandrom Vučićem koristi V. Šešelja, svog političkog i oca i mentora da plaši svoje političke protivnike. Vojislav Šešelj nije ništa drugo nego režimski klovn koga njegov politički sin koristi kako bi se obračunao sa političkim neistomišljenicima'.

Nikada nećemo zaboraviti zločine u Vukovaru! – povodom 30. godišnjice od pada Vukovara (18.11.1991.-18.11.2021.), Žene u crnom su podsetile na zločine počinjene u Vukovaru od strane srpskih oružanih formacija. I ponovile zahteve nadležnim organima države Srbije da:

- **Utvrde odgovornost vrha bivše JNA za oružani napad na Hrvatsku i pokrenu sudske postupke za zločin urbicida u Vukovaru.**
- **Utvrde punu istinu o nestalima otvaranjem svih državnih arhiva u cilju pronalaženja grobnica hrvatskih žrtava u Srbiji.**
- **Pokrenu sudske postupke za osnivanje logora i za ubijanje i mučenje hrvatskih civila i vojnika u logorima u Stajićevu, Begejcima, Sremskoj Mitrovici, Aleksincu, Nišu i Beogradu.**
- **Uvažavaju zahtev Žena u crnom i Art klinike, koje ponavljamo već 15 godina, uz podršku više od 30 organizacija civilnog društva, za postavljanje spomen ploča na mestima logora u Stajićevu i Begejcima i drugde i podrže druge vidove simboličkih reparacija žrtvama i njihovim porodicama.**

- Pokrenu zakonsku zabranu glorifikacije i rehabilitacije osuđenih za ratne zločine počinjene u Vukovaru i svim drugim mestima.

Inicijativa za imenovanje jedne ulice u Beogradu imenom Dejana Nebrigića – 29 decembra 2020. se navršile su se 23 godina od smrti Dejana Nebrigića (1970 -1999), gej aktiviste, pacifiste i antifašiste. Dejan je ubijen 1999. godine u dvadeset osmoj godini života. Kao deklarisan antifašista, antinacionalista i antimilitarista, odbio je vojnu obavezu, javno obnarodujući da je homoseksualac, što je u to vreme tretirano kao bolest zbog koje je trajno oslobođen vojne obaveze. Početkom 1992. priključuje se Ženama u crnom, a veoma značajan doprinos antimilitarističko-feminističkom angažmanu Žena u crnom dao je svojim učešćem u pokretanju mreže za prigovor savesti. Od nadležnih institucija se zahteva da se “nekoj od mnogih bezimernih ulica u Beogradu date ime po Dejanu Nebrigiću, jednom od prvih boraca za poštovanje ljudskih prava LGBT osoba, feministi, antifašisti i antimilitaristi” čime bi pokazale da se suprotstavljaju “homofobiji i spreče da diskriminacija drugih i različitih i dalje obeležava stvarnost Srbije”. Na ovaj višegodišnji zahtev zahtev nadležne institucije još uvek nisu odgovorile.

NAGRADE I PRIZNANJA:

- **‘Osvajanje slobode’ za 2022:** Fond ‘Maja Maršičević Tasić’ iz Beograda dodelio je 24. 9.2022. godine **Stasi Zajović** nagradu ‘za afirmaciju principa ljudskih prava, pravne države, demokratije i tolerancije u društvu’. Maja Maršičević Tasić (1965.-2001.) bila je ugledna političarka, novinarka, aktivistkinja koja je dugogodišnjim uporim, hrabrim radom bitno doprinela izbornoj pobedi demokratije u Srbiji. Nagrada je dodeljena 24. septembra, na dan kad je na izborima smenjen režim S. Miloševića.
- **„Mostar Peace Connetion 2022“:** Centar za mir i multietničku saradnju Mostar, Bosna i Hercegovina dodelio je **Stasi Zajović** 29. oktobra nagradu ‘za doprinos zbližavanju kultura i civilizacija, za doprinos u izgradnji mira i suočavanju s prošlašću’.

Žene u crnom, 1991 →

*Izveštaj priredila: Staša Zajović;
sarađivale/i:*

*Azra Hadžić Šeta, Dragan Banjac, Fahrudin Kladničanin, Katja
Hazina/Kathya Khazina, Miloš Urošević, Nastasja Radović, Nataša
Milanović, Stefan Milosavljević, Tanja Marković, Zinaida Marjanović.*

Februar 2023.